

АНДИЖОН ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ИНСТИТУТИ
ИҚТИСОДИЁТ ВА БОШҚАРУВ ФАКУЛЬТЕТИ
ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ИҚТИСОДИЁТИ ВА БОШҚАРУВ
КАФЕДРАСИ

Олий таълимнинг 5420100 - Фермер хўжалигини бошқариш
ва юритиш таълим йўналиши талабалари учун

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ
ТАШҚИЛ ЭТИШ
фанидан

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАРНИ БАЖАРИШ БЎЙИЧА

УСЛУБИЙ КЎРСАТМА

Андижон - 2014

Мазкур услубий кўрсатмалар 5420100 - Фермер хўжалигини бошқариш ва юритиш таълим йўналишининг 3-боскич талабалари учун мўлжалланган.

Тузувчи: катта ўқитувчи
ассистент

М.Усманов,
Н.Сафина

Такризчилар: и.ф.н. доцент
катта ўқитувчи

О.Махмудов
Б.Рахмонова

Амалий машғулотларни бажариш бўйича услубий кўрсатмалар Иқтисодиёт ва бошқарув факултети услубий раёсатининг 2014 йил 26 августдаги 1-сонли баёни билан тасдикланди.

Услубий раёсат раиси: и.ф.н., доцент в.б.

М.Хожибоев

Амалий машғулотларни бажариш бўйича услубий кўрсатмалар Андижон кишло хўжалик институти ўқув-услубий кенгашининг 2014 йил 27 августдаги 1-сонли баёни билан тасдикланди.

Ўқув-услубий Кенгаш раиси:

Б.Тўхтамишев

КИРИШ.

Бугунги кунда мамлакатимизда қабул қилинган «Таълим тугрисида» ги қонун, «Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури» асосида олий таълим соҳасида ўзига хос ислохатлар утказилмоқда. Жумладан, ўқув жараёнида янги педагогик технологиялар жорий этилмоқда, айниқса, талабаларни мустақил иш олиб боришга, мустақил фикрлашга ўргатиш бош масалага айланмоқда. Бу жараён бошқа ўқув фанлари қатори «Қишлоқ хўжалик корхоналарида ишлаб чиқаришини ташкил этиш» фанини ўқитиш, шу асосда талабаларда Қишлоқ хўжалик корхоналарида ишлаб чиқаришини ташкил этишни шакллантириш ва ривожлантириш юзасидан кўникмалар ҳосил қилишни тақазо этмоқда.

Юқоридагиларни ҳисобга олган ҳолда, мазкур фан бўйича амалий машғулотларни бажариш учун услубий кўрсатмалар тайёрланди.

Услубий кўрсатма ФХБ, таълим йўналиши талабалари учун мўлжалланган.

Амалий машғулот мавзулари

т/р	Амалий машғулотлар мавзулари	Ажратилган соатлар
1.	Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришни ташкил этишнинг илмий-услубий асослари.	2
2.	Қишлоқ хўжалик корхоналарининг ташкилий-иқтисодий асослари.	2
3.	Қишлоқ хўжалик ресурс салоҳиятидан самарали фойдаланишни ташкил этиш	2
4.	Қишлоқ хўжалик корхоналари фаолиятини таҳлил қилиш услублари	2
5.	Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришни ихтисослашуви.	2
6.	Қишлоқ хўжалигида меъёрлаш тамоиллари.	2
7.	Қишлоқ хўжалиги соҳаси ходимларни моддий рағбатлантиришни ташкил этиш	2
8.	Пахтачиликни ташкил этиш	2
9.	Пахтачиликда сув сарфини камайтиришнинг иқтисодий самарадорлиги	2
10.	Дончиликни ташкил этиш	2
11.	Сабзавотчиликни ташкил этиш	2
12.	Боғдорчилик ва узумчиликни ташкил этиш	2
13.	Чорвачилик учун озука ишлаб чиқаришни ташкил этиш	2
14.	Чорвачиликни ташкил этиш	2
15.	Қишлоқ хўжалик корхоналарнинг моддий-техника ва иновацион таъминоти	2
16.	Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш, сақлаш ва реализация қилишни иновацион технологиялар асосида ташкил этиш	2
17.	Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш, сақлаш ва реализация қилишни ташкил этиш	2
18.	Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини маҳсулот турлари бўйича самарадорлик кўрсаткичларини аниқлаш	2
19.	Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришда рентабеллик даражасини ошириш йўллари.	2
20.	Қишлоқ хўжалигини ривожлантиришда иновацион технологияларни қўллаш	2
	Жами	40

1. Мавзу: Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этишнинг илмий-услубий асослари.

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар

1. Фаннинг вазифалари
2. Ишлаб чиқаришни ташкил этишнинг вазифалари:
3. Мамлакатда қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этишнинг асосий функционал вазифалари:
4. Нисбий минимумлар қонуни.
5. Ўсиш омилларининг биргаликдаги амал қилиш қонуни.
6. Динамик мувозанат қонуни..
7. Ўсиб боровчи ишлаб чиқариш қонуни
8. Табиий - тарихий қонуниятлар..

Жавоблар:

- А) қишлоқ хўжалигида ташкилий-ҳуқуқий шакллари танлаш, ишлаб чиқариш ҳажмлари, ташкилий ва ишлаб чиқариш тизимларини илмий асослаш, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришида фойдаланиладиган ер майдонларини ташкиллаштириш, қайси далага қандай экинлар экиш мақбулигини аниқлаш, меҳнат ва моддий ресурсларни шакллантириш;
- Б) унга мувофиқ ташқи таъсирлар катталиги ёки тизим тузилмавий ҳолати ўзгаришида бир ва бирдан кам бўлган нисбий қаршилиқ ўрнатилганда «барбод қилиш жараёни» содир бўлади. Ушбу қонуннинг амал қилиши, ташкилий тузилмалардаги «ожиз бўғин» ёки тор жой муаммоси билан боғлиқдир.
- В) ишлаб чиқаришнинг мақсади ва вазифаларини аниқлаш; белгиланган вазифаларни бажариш учун меҳнат жамоаларини шакллантириш; ишлаб чиқариш режалари, шартномалар шартларини ишлаб чиқиш; меҳнат тақсимоти ва меҳнат кооперацияси шаклини танлаш; ишловчиларни ишлаб чиқариш воситалари билан таъминлашни ташкил этиш; маҳсулотлар етиштириш технологиясини ишлаб чиқиш; меҳнат усуллари ва шакллари илмий асослаш, ишловчи ўринларини оқилона ташкил этиш; ишловчиларни моддий рағбатлантиришнинг самарали тизимини танлаш; ишлаб чиқариш топшириқлари, шартномалар шартларининг бажарилиши бўйича назорат тизимини ўрнатиш ва ҳоказо.
- Г) қонуннинг моҳияти ва мазмуни шундаки, агарда тизимга унинг мувозанатини бузувчи бирор-бир омил таъсир қилса, унда тизим ичидаги ушбу ўзгаришга қарама-қарши бўлган жараёнлар юз беради
- Д) моддий ва меҳнат қўйилмалари ошиши билан бир бирлик маҳсулотга бўлган харажатлар камаяди, аммо мувофиқ пропорсияга етгандан кейинги бўлган қўйилмалар харажатларнинг ошишига олиб келади.
- Е) қишлоқ хўжалигининг асосий хусусиятларидан бири – табиий омилларга, корхоналарнинг жойлашув ҳудудларига, ишлаб чиқаришни ташкил этиш шароитларига боғлиқлигидир. Тўғри ташкилий қарорларни қабул қилиш, аммо олдиндан билиб бўлмайдиган ҳоллар (дўл, қурғоқчилик, эпидемия ва бошқалар), уларни ҳаётга тадбиқ этишга йўл қўймасликлари мумкин
- Ё) ушбу қонунга мувофиқ натижа миқдорига, минимум қийматга эга бўлган, бирор-бир омил эмас, балки уларнинг йиғиндиси таъсир кўрсатади. Ўзгартириш киритилганда ўсиш омилларининг ҳар бири, у қандай қийматга эгалigidан қатъий назар, натижага ўз таъсирини кўрсатади.
- Ж) қишлоқ ишлаб чиқаришини иқтисодий ва ташкилий жиҳатдан янада ривожлантириш, ишлаб чиқаришни режалаштириш, моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, ходимларнинг моддий манфаатдорлигини оширишда қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил қилиш ва режалаштириш масалалари фанда етакчи рол ўйнайди.

Юқоридаги саволларга мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6	7	8
Жавоблар	Ж	В	А	Б	Ё	Г	Д	Е

Мавзуга оийд бўлган тест саволларга тўғри жавобини белгиланг:

1. Қишлоқ хўжалиги тармоқлари бир-биридан нима билан фаркланади.

- а) табиий омиллар, ишлаб чиқариш технологияси билан.
- б) табиий омиллар, ишлаб чиқариш технологияси, зарурий машиналар мажмуаси, билан
- в) табиий омиллар, ишлаб чиқариш технологияси, зарурий машиналар мажмуаси, меҳнат ва иш жараёнини ташкил этиш, сарафланган пул маблағлари билан.
- г) табиий омиллар, ишлаб чиқариш технологияси, зарурий машиналар мажмуаси, меҳнат ва иш жараёнини ташкил этиш билан

2. Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этиш фани ҳақида тушунча.

- а) бу - қишлоқ хўжалиги корхоналари ва агросаноат тизимининг бошқа соҳадаги ташкилотлар билан ўзаро муносабатини ифодалаб берувчи фан.
- б)бу - қишлоқ хўжалиги корхоналари ва агросаноат тизимининг бошқа соҳадаги ташкилотлар билан ўзаро муносабатиди самарали фаолият кўрсатиши қонуниятлари, тамойиллари, хўжаликни юритиш тизимининг оқилона ташкил этилишини ўргатувчи фан.
- в) бу - қишлоқ хўжалиги корхоналари ва агросаноат тизимининг бошқа соҳадаги ташкилотлар билан ўзаро муносабатиди самарали фаолият кўрсатиши қонуниятлари, тамойиллари, хўжаликни юритиш тизимининг оқилона ташкил этилиши ва жорий этиш қонуниятлари ҳамда қоидаларини очиб берадиган ва илмий асослайдиган фандир.
- г)бу - қишлоқ хўжалиги корхоналари ва агросаноат тизимининг бошқа соҳадаги ташкилотлар билан ўзаро муносабатиди самарали фаолият кўрсатиши қонуниятлари, тамойиллари, хўжаликни юритиш тизимининг оқилона ташкил этилиши ва жорий этиш қонуниятлари ҳамда қоидаларини очиб берадиган фандир.

3. Фанни урганиш объекти.

- а) фермер, деҳкон хўжаликлари, хиссадорлик жамиятлар ва уларни ички булинмалари.
- б) фермер хўжаликлар,
- в) деҳкон хўжаликлар,
- г) хиссадорлик жамиятлар.

4. Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришни ташкил этиш фанининг предмети нимадан иборат.

- а)қишлоқ хўжалиги корхоналарида ишлаб чиқаришни илғор тажрибалари асосда ташкил этилиши масалаларидан иборатдир.
- б)қишлоқ хўжалиги корхоналарида ишлаб чиқаришни илғор тажрибалари ва илмий асосда ташкил этилиши масалаларидан иборатдир.
- в)қишлоқ хўжалиги корхоналарида ишлаб чиқаришни илмий асосда ташкил этилиши масалаларидан иборатдир.
- г)қишлоқ хўжалиги корхоналарида ишлаб чиқаришни ташкил этилиши масалаларидан иборатдир.

5.Қишлоқ хўжалигида ишлаб чиқаришини ташкил этиш фани қайси элементларни уйғун сифатида ўрганилади.

- а) техника, технология ва ишлаб чиқаришни бирлигида ўрганади.
- б) техника ва технологияни бирлигида ўрганади.
- в) техникани ўрганади.
- г) техника, технология, меҳнат ресурслари ва ишлаб чиқаришни бирлигида ўрганади.

6.“Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этиш”қандай фанлар гуруҳига қиради.

- а) техник,
- б) технологик,
- в) иқтисодий,
- г) ижтимоий.

7.Иқтисодий эркинлаштириш йўналишлари:

- а) хусусийлаштириш, эркин тадбиркорлик.

б)хусусийлаштириш, эркин тадбиркорлик, иқтисодий муносабатларни бошқариш механизми сифатида рақобатни ривожлантириш.

в) хусусийлаштириш, эркин тадбиркорлик,

г) иқтисодий муносабатларни бошқариш механизми сифатида рақобатни ривожлантириш, мулкчиликни ташкил этиш.

8.“Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этиш” фанининг вазифалари

а) қишлоқ хўжалигига доир тадқиқотлар, тажрибаларни умумлаштириш асосида, мавжуд қонуниятлар ва тамойилларга мувофиқ қишлоқ хўжалиги корхоналарининг оқилона, энг самарали ва мақбул тузилиши бўйича илмий қоидалар ва амалий тавсияларни ишлаб чиқишдан иборатдир.

б) қишлоқ хўжалигига доир тадқиқотлар, тажрибаларни умумлаштириш асосида, амалий тавсияларни ишлаб чиқишдан иборатдир.

в) қишлоқ хўжалигига доир тадқиқотлар, тажрибаларни умумлаштириш асосида, мавжуд қонуниятлар ва тамойилларга мувофиқ амалий тавсияларни ишлаб чиқишдан иборатдир.

г) қишлоқ хўжалигига доир тадқиқотлар, тажрибаларни умумлаштириш асосида, мавжуд қонуниятлар ва тамойилларга, меёрий хужатларга асосан илмий қоидалар ва амалий тавсияларни ишлаб чиқишдан иборатдир.

9.Фанни ўрганишда фойдаланидиган тадқиқот усуллари.

а) индукция ва дедукция усуллари.

б) индукция усули, хронометраж, фотохронометраж усули

в) индукция усуллари, хронометраж усули

г) хронометраж усули, фотохронометраж усули.

10.Фанни ўрганишда фойдаланиладиган иқтисодий усуллар.

а)таҳлил, монография, абстракт-мантикий, иқтисодий статистик, экспериментал (тажриба), ҳисоб китоб (режа) конструкция усули, математик моделлаш усули,

б) монография, абстракт-мантикий, иқтисодий статистик, экспериментал (тажриба), ҳисоб китоб (режа) конструкция усули,

в)таҳлил, монография, абстракт-мантикий, иқтисодий статистик, экспериментал (тажриба), ҳисоб китоб (режа) конструкция усули, баланс, математик моделлаш усули,

г)таҳлил, монография, абстракт-мантикий, иқтисодий статистик, экспериментал (тажриба), ҳисоб китоб (режа) конструкция, баланс, кирим-чиким, математик моделлаш усули,

11.Аграр соҳанинг ўзига хос хусусиятлари:

а) қишлоқ хўжалигида маҳсулот ишлаб чиқаришлар фермер хўжаликлар ҳисобига амалга оширилиши; ерни ишлаб чиқариш воситаси сифатида ишлатилиши; ишлаб чиқариши табиий шароитларга боғлиқлиги; маҳсулотни диверсификация қилиш имкониятларини камлиги;

б) қишлоқ хўжалигида маҳсулот ишлаб чиқаришлар фермер хўжаликлар ҳисобига амалга оширилиши;

в) қишлоқ хўжалигида ерни ишлаб чиқариш воситаси сифатида ишлатилиши;

г) қишлоқ хўжалигида ишлаб чиқариши табиий шароитларга боғлиқлиги; маҳсулотни диверсификация қилиш имкониятларини камлиги;

12.Қонуният деганда нима тушунилади.

а)жамият ҳаёти ёки хўжалик жараёнларидаги ҳодиса ва воқеаларнинг қайтариладиган ва бирор-бир аҳамиятга эга бўлган алоқаси тушунилади.

б) жамият ҳаёти ёки хўжалик жараёнларидаги ҳодиса ва воқеаларнинг қайтарилиши,

в) хўжалик жараёнларидаги ҳодисаларни қайтарилиши.

г) жамият ҳаётида воқеаларнинг қайтарилиши.

13.Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига тааллуқли бўлган қонунлар.

а) Табиий - тарихий қонуниятлар. Техник ва технологик қонуниятлар. Ташкилий қонуниятлар Иқтисодий ва ижтимоий қонуниятлар. Экологик қонуниятлар. Бозор муносабатларининг қонуниятлари.

б) Ўсиш омилларининг биргаликдаги амал қилиш қонуни. Динамик мувозанат қонуни. Ўсиб боровчи ишлаб чиқариш қонуни Табиий - тарихий қонуниятлар. Техник ва технологик қонуниятлар. Ташкилий қонуниятлар Иқтисодий ва ижтимоий қонуниятлар. Экологик қонуниятлар. Бозор муносабатларининг қонуниятлари.

в) Нисбий минимумлар қонуни. Ўсиш омилларининг биргаликдаги амал қилиш қонуни. Динамик мувозанат қонуни. Ўсиб боровчи ишлаб чиқариш қонуни Табиий - тарихий қонуниятлар. Техник ва технологик қонуниятлар. Ташкилий қонуниятлар Иқтисодий ва ижтимоий қонуниятлар. Экологик қонуниятлар.

г) Нисбий минимумлар қонуни. Ўсиш омилларининг биргаликдаги амал қилиш қонуни. Динамик мувозанат қонуни. Ўсиб боровчи ишлаб чиқариш қонуни Табиий - тарихий қонуниятлар. Техник ва технологик қонуниятлар. Ташкилий қонуниятлар Иқтисодий ва ижтимоий қонуниятлар. Экологик қонуниятлар. Бозор муносабатларининг қонуниятлари.

14.Қишлоқ хўжали ишлаб чиқариш тамойиллари.

а)Ишлаб чиқаришнинг иқтисодий самарадорлигини таъминлаш. Бошқарувнинг номарказлашуви Ишлаб чиқаришни ташкил этишнинг режалилиги. Ишлаб чиқариш омилларининг мувозанатлашуви. Мажмуавийлик ва интеграция, Динамиклик. Хилма-хилликни чекланиши.

б)Ишлаб чиқаришнинг иқтисодий самарадорлигини таъминлаш. Бошқарувнинг номарказлашуви Ишлаб чиқаришни ташкил этишнинг режалилиги.

в)Ишлаб чиқаришни ташкил этишнинг режалилиги. Ишлаб чиқариш омилларининг мувозанатлашуви. Мажмуавийлик ва интеграция, Динамиклик. Хилма-хилликни чекланиши.

г) Мажмуавийлик ва интеграция, Динамиклик. Хилма-хилликни чекланиши.

2. Мавзу: Қишлоқ хўжалик корхоналарининг ташкилий-иқтисодий асослари.

Фермер хўжалиги маҳсулот ишлаб чиқариш, қайта ишлаш ва сотиш жараёнида турли корхона ва ташкилотлар хизматидан фойдаланади. Уларнинг аксарияти техника, ўғит, ёнилғи ва шу каби ресурслар етказиб берса, бошқалари маҳсулотни қайта ишлаш учун сотиб олади ва ижтимоий хизмат кўрсатади. Ана шу тоифадаги корхоналарни ягона бозорга бирлаштирувчи, уларнинг ўзаро бозор муносабатларини амалга оширувчи, уларга кўмаклашувчи ташкилотлар фаолиятини такомиллаштириш ҳозирги замон талабидир.

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар.

1. Агрофирманинг мол-мулки нималардан иборат бўлиши мумкин?
- 2.Агросаноат фирмаларини шакллантириш тамойиллари.
- 3.Агрофирманинг асосий вазифалари нималардан иборат?
4. Агрофирманинг ҳуқуқлари.
5. Агрофирма мажбуриятлари:
6. Агрофирманинг мол- мулки:

Жавоблар:

А)шартнома асосида зарурий ишлаб чиқариш воситалар билан таъминлаш; турли хизматларни бажариш ва ташкил этишда ёрдам кўрсатиш. маслаҳатлар бериш; юқори ҳосил берадиган, сифатли қишлоқ хўжалиги экинлари уруғлари ва мевали кўчатлар билан таъминлаш; бизнес-режалар тузишда хизмат кўрсатиш; алмашлаб экишни жорий этиш бўйича маслаҳат бериш; техника воситаларини таъмирлашда хизмат кўрсатиш; улгуржи ва чакана савдо фаолиятини амалга ошириш; тара-идишлар таъминотини ва транспорт хизматини кўрсатиш; брокерлик, воситачилик хизматини кўрсатиш; маҳсулотни қайта ишлаш ва сотиш экспорт билан шуғулланиш;

Б) ишлаб чиқариш фаолиятини ташкил этиш ва қайта ишлаш; етиштирилган маҳсулотларни сотиш учун шартномалари тузиш; аҳолидан маҳсулотларни харид қилиш; етиштирилаётган маҳсулотга ва бажарилаётган ишларга мустақил нарх белгилаш; олинган даромадни ўз хоҳишига кўра тасарруф этиш; кредитларни шартнома асосида жалб этиш; ўзининг манфаатларини ҳимоя қилиб судга мурожаат қилиш.

В) устав фондига қўшилган мол-мулк; ишлаб чиқаришган маҳсулотлар; товарларни сотиш, ишларни бажаришдан олинган даромад; қимматли қоғозлари; сотиб олинган технология, асбоб-ускуналар, бинолар, транспорт воситалари, пул маблағлари, интеллектуал мулк объектлари ҳамда бошқа мол-мулк;

Г) ўз ходимлари учун хавфсиз меҳнат шароитларини таъминлаш; тузилган шартномалар шартларини бажариш; солиқлар ва мажбурий тўловларни қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда тўлаш.

Д) устав фондига қўшилган мол- мулк; ишлаб чиқариш натижасида олинган маҳсулотлар; олинган даромадларлар; хайрия ва эҳсонлар; сотиб олинган восита ва асбоб-ускуналар, пул маблағлари ва қимматли қоғозлар, интеллектуал мулк объектлари; жалб этилган маблағлар; кредиторлар дивидентлар;

Е) агрофирмалар ихтиёрий асосда ташкил этилади; агрофирмалар исталган ташкилий-ҳуқуқий шаклда ташкил этилиши мумкин; агрофирмалар ўзаро муносабатлари шартнома асосида амалга оширади; агрофирмалар шартномадан отикча етиштирилган қишлоқ хўжалиқ маҳсулотларини ўз хоҳишига кўра ички бозорда сотади ва экспорт қилади.

Юқоридаги саволларга мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6
Жавоблар	д	е	а	б	г	

Мавзуга оид бўлган тест саволларга тўғри жавобини белгиланг:

1. Агрофирмалар қандай фаолият билан шуғулланадилар?

- а) деҳқончилик маҳсулотларини сотиб олиш, сақлаш, қайта ишлаш, сотиш, экспорт қилиш;
- б) деҳқончилик маҳсулотларини етиштириш ва сақлаш;
- в) аҳоли етиштирган маҳсулотларни сотиб олиш ва сақлаш;
- г) деҳқончилик маҳсулотларини сотиб олиш,

2. Агрофирма фаолиятининг асосий мақсади нимадан иборат?

- а) фермер хўжаликларни ташкил этиш;
- б) ҳудуддаги фермер хўжаликлариغا хизмат кўрсатиш, қишлоқ хўжалиқ маҳсулотларини қайта ишлаш, экспорт қилиш ҳамда бошқа турдаги хўжалиқ фаолиятини амалга оширишдан даромад олишдир;
- в) ишлаб чиқариш харажатларини камайтириш;
- г) бошқа фаолиятлардан даромад олиш,

3. Агрофирма мажбуриятлари нималардан иборат?

- а) ишлаб чиқаришни ташкил этиш;
- б) маҳсулотни сотиб олиш юзасидан фермер ва деҳқон хўжаликлари билан фючерс шартномалари тузиш; аҳолидан мева-сабзавот маҳсулотлари ва узумни харид қилиш; етиштирилаётган маҳсулотга ва бажарилаётган ишлар (кўрсатилаётган хизматлар)га мустақил нарх белгилаш;
- в) ҳудуддаги фермер хўжаликлариغا хизмат кўрсатиш, қишлоқ хўжалиқ маҳсулотларини қайта ишлаш, экспорт қилиш ҳамда бошқа турдаги хўжалиқ фаолиятини амалга оширишдан даромад олиш;
- г) ўз ходимлари учун хавфсиз меҳнат шароитларини таъминлаш; тузилган шартномалар шартларини бажариш; солиқлар ва мажбурий тўловларни қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда тўлаш.

4. Агрофирмалар қандай ташкилий-ҳуқуқий шаклда ташкил этилиши мумкин, агар унинг таъсисчилари сони 50 кишигача бўлса?

- а) маъсулияти чекланган жамият шаклида,
- б) қонунда назарда тутилган ҳар қандай ташкилий-ҳуқуқий шаклда;
- в) хусусий тадбиркор шаклида;
- г) корпорация шаклида.

5. Оила аъзоларининг шахсий меҳнатига асосланган, мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш учун оила бошлиғига берилган томорқа ер участкасида қишлоқ хўжалиги маҳсулоти етиштирадиган ва реализация қиладиган оилавий майда товар хўжалиги қандай номланади?

- а) деҳқон хўжалиги;
- б) фермер хўжалиги;

- в) ширкат хужалиги;
- г) агрофирма.

6. Дехқон хўжалиги бошлиғи қандай ҳуқуқларга эга?

- а) дехқон хўжалиги номидан ишончнома билан иш кўриш;
- б) шартномалар тузиш.
- в) дехқон хўжалиги номидан ишончномасиз иш кўриш; юридик ва жисмоний шахслар билан шартномалар тузиш; ишончномалар бериш; банкда ҳисоб варақлар очиш.
- г) юридик ва жисмоний шахслар билан шартномалар тузиш; ишончномалар бериш; банкда ҳисоб варақлар очиш.

7. Танлов асосида ва ижара шартномасига кўра узоқ муддатли ижарага берилган ер участкаларидан фойдаланган ҳолда қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқариши билан шуғулланувчи, юридик шахс ҳуқуқларига эга бўлган мустақил хўжалик юритувчи субъект қандай номланади?

- а) дехқон хўжалиги;
- б) фермер хужалиги;
- в) ширкат хужалиги;
- г) агрофирма.

8. Фермер хўжалигининг мақсадлари нималардан иборат?

- а) ишлаб чиқаришни кенгайтириш;
- б) қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш;
- в) даромад олиш;
- г) товар, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш йўли билан даромад (фойда) олиш, ўзининг ижтимоий ва иқтисодий эҳтиёжларини қондириш.

9. Фермер хўжалигининг вазифалари нималардан иборат?

- а) ажратилган ер ва сув ресурсларидан оқилона ва мақсадли фойдаланилишини таъминлаш;
- б) ажратилган ер ва сув ресурсларидан оқилона ва мақсадли фойдаланилишини таъминлаш; мустақил равишда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш, уларни қайта ишлаш ва сотиш, шунингдек хизматлар кўрсатиш; тижорат фаолияти ва маркетинг тадқиқотларини ташкил қилиш; юридик ва жисмоний шахсларга пулли хизматлар кўрсатиш; ташқи иқтисодий фаолиятни амалга ошириш ва бошқалар.
- в) ажратилган ер ва сув ресурсларидан оқилона ва мақсадли фойдаланилишини таъминлаш; мустақил равишда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш,
- г) тижорат фаолияти ва маркетинг тадқиқотларини ташкил қилиш; юридик ва жисмоний шахсларга пулли хизматлар кўрсатиш; ташқи иқтисодий фаолиятни амалга ошириш ва бошқалар

10. Фермер хўжалиги раҳбари ким ҳисобланиши мумкин?

- а) фермер хўжалигининг муассиси бўлган, 18 ёшга тўлган, муомалага лаёқатли, қишлоқ хўжалигида тегишли малака оширган ва иш тажрибасига эга бўлиши.
- б) фермер хўжалигининг муассиси бўлган, 24 ёшга тўлган, муомалага лаёқатли, қишлоқ хўжалигида тегишли малака оширган ва иш тажрибасига эга бўлиши.
- в) 30 ёшга тўлган, муомалага лаёқатли, қишлоқ хўжалигида тегишли малака оширган ва иш тажрибасига эга бўлиши.
- г) 35 ёшга тўлган, муомалага лаёқатли, қишлоқ хўжалигида тегишли малака оширган ва иш тажрибасига эга бўлиши.

11. Фермер хўжалигига давлат томонидан ер участкалари қандай берилади?

- а) ҳадя этилади;
- б) хусийлаштириб берилади;
- в) сотилади;
- г) танлов асосида ижарага берилади.

12. Чорвачилик маҳсулотлари етиштиришга ихтисослашган фермер хўжалиги бизнес-режасида назарда тутилган камида нечта шартли бош чорва молларини боқиш шартлари билан ташкил этилади?

- а) 25 шартли бош чорва молларини боқиш шартлари билан ташкил этилади.
- б) 35 шартли бош чорва молларини боқиш шартлари билан ташкил этилади.

в) 30 шартли бош чорва молларини боқиш шартлари билан ташкил этилади.

г) 50 шартли бош чорва молларини боқиш шартлари билан ташкил этилади.

13. Фермер хўжалигига бериладиган ер участкаларининг энг кам ўлчами ҳар бир шартли бош чорва молига ҳисобланганда:

а) суғориладиган ерларда-камида 0.30 гектарни;

б) суғориладиган ерларда-камида 0.35 гектарни;

в) суғориладиган ерларда-камида 0.20 гектарни;

г) суғориладиган ерларда-камида 0.10 гектарни;

3. Мавзу: Қишлоқ хўжалик ресурс салоҳиятидан самарали фойдаланишни ташкил этиш

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар.

1. Қишлоқ хўжалигида ер ўзига хос хусусиятлари.

2. Ерни қандай баҳолаш услубларини биласиз?

3. Ўзбекистон Республикасида Давлат ер кадастри ҳақида тушунча.

4. Ўзбекистон Республикасининг сув ресурслари нималардан иборат?

5. Миллий сув ресурслари қандай сув ресурсларидан иборат?

6. Трансчегара сув ресурслари қандай сув ресурсларидан иборат?

Жавоблар:

А) булар икки ёки ундан ортиқ мамлакатлар ҳудудида жойлашган, гидравлик трансчегара дарёлари билан боғланган, шунингдек, сунъий (антропоген) сув ҳавзаларидан;

Б) қайта тикланадиган табиий ер ости ва ер усти ҳамда антропоген асосли қайтиб келувчи сувлардан иборат;

В) ерларнинг табиий, хўжалик ва ҳуқуқий қоидалари ҳақида зарурий ва ишончли маълумотлар, ер участкаларининг жойи ва ўлчамлари, уларнинг сифатий тавсифлари, эгалари, ердан ҳуқуқий фойдаланиш режими, баҳоси ва ҳ.з.лардан иборат тизимни ифода этади.

Г) ўз ичига маҳаллий дарё сувлари, ер ости ва қайтиб келадиган сувлардан, шунингдек, бир мамлакат чегарасида пайдо бўладиган сувлардан иборат.

Д) сотишларни таққослаш услуги, сотилган участкага нисбатан реал участкани тавсифларини инобатга олшан ҳолда нарҳини аниқлаш

Е) ер инсон меҳнатининг маҳсули эмас; ер макон жихатидан чегараланган, ерни ишлаб чиқариш воситалар билан алмаштириш мумкин эмас. ердан тўғри фойдаланилса, унумдорлиги ошиб боради. ер участкаларини унумдорлиги бир хил эмас.

Юқоридаги саволларга мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6
Жавоблар	е	д	в	б	г	а

Мавзуга ойд бўлган тест саволларга тўғри жавобини белгиланг:

1. Қишлоқ хўжалиги корхонаси ишлаб чиқариш учун зарур бўлган ер, меҳнат, моддий, техник манбалари (бойликлари) биргаликда нимани ташкил этади?

а) ресурс имкониятини ташкил қилади.

б) иқтисодий ресурсларни;

в) табиий ресурсларни;

г) ижтимоий ресурслар,

2. Қишлоқ хўжалиги аҳамиятига эга бўлган ерлар деб нимага айтилади?

а) ер фондига;

б) қишлоқ хўжалиги эҳтиёжларига ажратилган, шунингдек шу мақсадларда ҳудудий режалаштиришга мувофиқ белгиланган ер майдонлари;

в) экин майдонига;

г) суғориладиган ерлар.

3. Қишлоқ хўжалиги ерларига қандай ерлар киради?

- а) кўп йиллик дарахтзорлар, бўз ерлар, пичанзорлар;
- б) ҳайдаладиган ерлар;
- в) ер фонди;
- г) ҳайдаладиган ерлар, кўп йиллик дарахтзорлар, бўз ерлар, пичанзорлар ва яйлов-ўтлоқлар киради.

4. Илгари ҳайдаладиган бўлган, аммо бир йилдан ортиқроқ муддат ичида қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш учун турли уруғларни экишда фойдаланилмайдиган ер майдонлари қандай аталади?

- а) суғориладиган ерлар;
- б) токзорлар;
- в) бўз ерлар;
- г) суғорилмайдиган ерлар.

5. Ўзбекистон Республикасида ерларнинг табиий, хўжалик ва ҳуқуқий қоидалари ҳақида зарурий ва ишончли маълумотлар, ер участкаларининг жойи ва ўлчамлари, уларнинг сифатий тавсифлари, эгалари, ердан ҳуқуқий фойдаланиш режими, баҳосидан иборат тизим қандай номланади?

- а) давлат ер кадастри;
- б) давлат ер фонди;
- в) Ер туғрисидаги қонун;
- г) ер маълумотномаси.

6. Давлат ер кадастри муассасаларда қандай ҳужжатлар ерни ҳисобга олишнинг асосий ҳужжатлари бўлиб ҳисобланади?

- а) ер тизими ҳақидаги китоби;
- б) ер маълумотномаси;
- в) Давлат акти;
- г) ерга мулкчилик, эгалик ва фойдаланиш ҳақида Давлат акти ҳамда ер тизими китоби ҳисобланади.

7. Қишлоқ хўжалигида ер эгасининг ерга эгалик қилишдан олган даромади қандай номланади?

- а) фоиз;
- б) ер рентаси;
- в) иш ҳақи;
- г) барча жавоблар туғри.

8. Ер қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришида қандай функцияни бажаради?

- а) ишлаб чиқариш кучларини жойлаштириш учун жой ва ишлаб чиқаришнинг асосий омили;
- б) ишлаб чиқаришнинг асосий омили;
- в) асосий ва оборот фондлар вазифасини бажаради;
- г) ишлаб чиқариш кучларини жойлаштириш учун жой.

4. Мавзу: Қишлоқ хўжалик корхоналари фаолиятини таҳлил қилиш услублари.

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар.

1. Қишлоқ хўжалик корхоналарининг фаолиятини ўрганишда қандай иқтисодий кўрсаткичлардан фойдаланилади?
2. Молиявий натижаларни бошқариш жараёнида иқтисодий таҳлил қандай вазифаларни бажаради?
3. Молиявий натижаларни бошқаришда иқтисодий таҳлил этиш жараёнида қандай фойда кўрсаткичлари ишлатилади?
4. Маҳсулот таннархи ҳақида тушунча.
5. Ишлаб чиқариш таннархи.
6. Тўлиқ таннарх ҳақида тушунча
7. Очиқ харажатлар деб қандай харажатларга айтилади?
8. Яширин харажатлар деб қандай харажатларга айтилади?

Жавоблар:

А) ҳисобот кўрсаткичларини режада маълумотлари билан таққосланади; ҳисобот йил натижаларини ўтган йиллардаги маълумотлари билан солиштирилади; ишлаб чиқариш йўналишида бир неча йил давомида ўзгаришлар динамикаси аниқланади; эришган натижаларни туман, вилоят ва республика бўйича фермер хўжаликлари иш натижалари билан солиштириш.

Б) молиявий натижаларнинг шаклланиши устидан мунтазам назорат юритиш; ҳам объектив ва ҳам субъектив омилларнинг молиявий натижаларга таъсирини аниқлаш; фойда миқдори ва рентабеллик даражасини ошириш имкониятларини аниқлаш, ҳамда уларни башорат этиш, фойда ва рентабелликни ошириш имкониятларидан фойдаланиш бўйича корхона ишини баҳолаш; аниқланган имкониятларни тадбиқ, этиш бўйича чора-тадбирлар ишлаб чиқиш.

В) маржинал фойда, маҳсулот, товар, хизматлар сотилишидан олинadиган фойда, солиққа тортилганга қадар умумий молиявий натижа, солиққа тортилувчи фойда; соф фойда; капиталлаштирилган (тақсимланмаган) фойда; истеъмолдаги фойда.

Г) хўжаликнинг маҳсулотни етиштириш ва уни реализация этиш учун қилинган барча харажатларининг пул шаклида ифодаланган йиғиндисидир.

Д) маҳсулот ишлаб чиқариш жараёнида сарифланган харажатларни қийматдаги йиғиндиси.

Е) маҳсулот ишлаб чиқариш таннархи ва сотиш билан боғлиқ бўлган қийматдаги йиғиндиси.

Ё) корхонанинг ишлаб чиқариш омилларига тўлаш учун кетган харажатлар.

Ж) корхонанинг хусусий мулки бўлган омиллардан фойдаланиш учун кетган муқобил чиқимлар.

Юқоридаги саволларга мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6	7	8
Жавоблар	а	б	в	г	д	е	ё	ж

Мавзуга оид бўлган тест саволларга тўғри жавобини белгиланг:

1. Қишлоқ хўжалик корхоналарининг фаолиятини ўрганишда таҳлил услубига кўра қандай усуллардан фойдаланилади?

а) статистик гуруҳлаш, ўртача ва нисбий кўрсаткичлар, занжирли боғланиш усуллари, математик усуллар;

б) таққослаш, текшириш, маълумотларни ишлаб чиқариш, статистик гуруҳлаш, ўртача ва нисбий кўрсаткичлар, занжирли боғланиш усуллари, математик усуллар ва ҳоказолардан фойдаланилади;

в) индукция ва дедукция усуллари;

г) молиявий натижаларни таҳлил қилиш.

2. Қишлоқ хўжалиги корхоналари фаолиятининг молиявий натижалари қандай кўрсаткичлар билан характерланади?

а) фойда миқдори ва рентабеллик даражаси билан;

б) рентабеллик ва даромад билан;

в) даромад, фойда миқдори ва рентабеллик даражаси билан;

г) рентабеллик даражаси билан.

3. Ўртача сотиш нархлари даражасининг ўзгариши фойдага(жумлани давом эттиринг).

а) тескари пропорционал;

б) тўғри пропорционал;

в) боғлиқ эмас;

г) тескари ва тўғри пропорционал.

4. Қандай харажатлар бевосита (асосий) харажатлар дейилади?

а) хўжаликни бошқариш ва унга хизмат кўрсатиш билан боғлиқ бўлган харажатлар;

б) деҳқончилик тармоқларида бевосита банд бўлган ишловчилар меҳнатига ҳақ тўлаш билан боғлиқ бўлган харажатлар; уруғлик ва кўчатлар, ёнилги ва мойлаш материаллари, захарли моддаларнинг қиймати;

- в) маълум маҳсулотни етиштиришга сарфланган харажатлар бўлиб, улар маҳсулотнинг таннархига бевосита кўшилиши мумкин;
- г) чорва молларига қарашда бевосита банд бўлган ишловчилар меҳнатига ҳақ тарзида тўланадиган харажатлар, чорвачилик бинолари, машиналар, инвентарлар ва асбоб-ускуналарнинг қиймати.

5. Дехқончиликнинг бевосита харажатларига қандай харажатлар қиради?

- а) дехқончилик тармоқларида бевосита банд бўлган ишловчилар меҳнатига ҳақ тўлаш билан боғлиқ бўлган харажатлар;
- б) уруғлик ва кўчатлар, ёнилги ва мойлаш материаллари, заҳарли моддаларнинг қиймати; тракторлар ва қишлоқ хўжалик машиналарининг амортизацияси;
- в) ишлаб чиқариш бинолари, машиналар ва инвентарларни жорий таъмирлаш, автотранспорт, электростанция ва ҳақазолар томонидан кўрсатилган хизмат ва бажарилган ишнинг қиймати.
- г) ишловчилар меҳнатига ҳақ тўлаш, уруғлик ва кўчатлар, ёнилги ва мойлаш материаллари, заҳарли моддаларнинг қиймати; таъмирлаш харажатлари, амортизацияси;

6. Чорвачиликнинг бевосита харажатларига қандай харажатлар қиради?

- а) чорва молларига қарашда бевосита банд бўлган ишловчилар меҳнатига ҳақ тарзида тўланадиган харажатлар,
- б) чорвачилик бинолари, машиналар, инвентарлар ва асбоб-ускуналарнинг қиймати,
- в) ёрдамчи ишлаб чиқариш хизматининг қиймати ва ҳақазолар.
- г) ем-хашак, дори-дармон, иш ҳақи, амортизация, жорий таъмирлаш харажати,

7. Билвосита харажатлар деб қандай харажатларга айтилади?

- а) ишлаб чиқаришни бошқариш ва унга хизмат кўрсатиш билан боғлиқ бўлган харажатлар;
- б) дехқончилик тармоқларида бевосита банд бўлган ишловчилар меҳнатига ҳақ тўлаш билан боғлиқ бўлган харажатлар; уруғлик ва кўчатлар, ёнилги ва мойлаш материаллари, заҳарли моддаларнинг қиймати;
- в) маълум маҳсулотни етиштиришга сарфланган харажатлар бўлиб, улар маҳсулотнинг таннархига бевосита кўшилиши мумкин;
- г) чорва молларига қарашда бевосита банд бўлган ишловчилар меҳнатига ҳақ тарзида тўланадиган харажатлар, чорвачилик бинолари, машиналар, инвентарлар ва асбоб-ускуналарнинг қиймати.

8. Умумий даромад билан очиқ харажатлар ўртасидаги фарқ нима деб аталади?

- а) иқтисодий даромад;
- б) молиявий даромад;
- в) бухгалтерия даромади;
- г) ўртача даромад.

9. Корхонанинг умумий даромади билан барча очиқ ва яширин харажатлари ўртасидаги фарқ нима деб аталади?

- а) иқтисодий даромад;
- б) молиявий даромад;
- в) бухгалтерия даромади;
- г) ўртача даромад.

10. Ягона ер солиғни солиш объекти бўлиб нима ҳисобланади?

- а) ер фонди;
- б) қишлоқ хўжалигини юритиш учун эгалик қилиш, фойдаланишга ёки ижарага берилган ер участкаси майдони;
- в) қишлоқ хўжалик ерлари;
- г) ҳайдаладиган ерлар.

5. Мавзу: Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришнинг ихтисослашуви.

Ихтисослаштириш- бозор талабини ҳисобга олган ҳолда хўжаликни табиий иқтисодий шароитларидан келиб чиқиб, илмий асосланган, маълум турдаги маҳсулот ишлаб чиқишга йўналтирилган фаолият.

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар.

1. Ихтисослашувининг шакллари.
2. Ихтисослашув йўналиш гуруҳлари.
3. Ихтисослашув коэффиценти.
4. Хўжаликни ихтисослаштиришдан мақсад.
5. Тармоқларни мувофиқлаштиришнинг куйдаги тамойиллари.
6. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши характериға кўра тармоқларни бўлиниши.
7. Асосий тармоқ ҳақида тушунча.

Жавоблар

- А). Ялпи ва товар маҳсулоти улуши жиҳатидан асосий ўринни эгаллаб, хўжалик иктисодиётининг ривожланишиға салмоқли ҳисса кўшадиган соҳа.
- Б. Асосий, кўшимча ва ёрдамчи
- В). Маблағ билан таъминлаш, тупроқ-иқлим ва иктисодий шарт-шароиларни инобатға олиш, меҳнат ресурслардан, техникадан оқилона фойдаланиш...
- Г) Ҳудудий, умум хўжалик, ички хўжалик ихтисослашув
- Д) Жами товар маҳсулот ичида ҳар бир товарни улуши
- Е)) Ўсимликчилик, чорвачилиқ.
- Ё) Хўжалик салоҳиятини маълум бир турдаги товар маҳсулот ишлаб чиқаришини кўпайтиришға, чиқимларни камайитириш, меҳнат самарадорлигини юксалтириш ҳамда маҳсулот сифатини яхшилашдан иборат.

Юқоридаги саволларға мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6	7
Жавоблар	г	е	д	ё	в	б	а

Мавзу бўйича мисол ечиш.

Келтирилган жадвалға асосан етиштирилган экинларни товарлик даражасини ва товарлик коэффицентини аниқланг.

Товарлик даражасини аниқлаш формуласи:

$$Тд = (Ях / См) * 100$$

Бунда*

Ях- ялпи ҳосил,

Ст- сотилган маъсулот ҳажми,

100-коэффицент.

Товарлик коэффицентини аниқлаш.

$$Тк = ЖСмк / БТсмк$$

Бунда:

ЖСмк- жами сотилган маҳсулот қиймати (м сўм)

БТсмк-бирор турдаги сотилган маҳсулотни қиймати (м сўм)

т/р	Маҳсулот тури	Экин майдони (га)	Ялпи ҳосил (тонна)	Сотилган маҳсулот ҳажми (тонна)	Товарлик даражаси (%)	Сотлган маҳсулот қиймати (м сўм)	Товарлик коэффиценти
1.	Пахта	39	133,8	133.8	100,0	100885	20,6
2.	Буғдой	32	178.6	128	71,7	89600	18,3
3.	Маккажухори	15	90.4	86.4	95,6	77760	15,9
4.	Шоли	5	28.2	24.2	85,8	36300	7,4
5.	Сабзавот	7	126.3	112.5	89,1	56250	11,5
6.	Картошка	5	60.0	49.3	82,2	49300	10,1
7.	Мева	16	180.5	158.4	87,7	79200	16,2
	жами	103/16	х	х	х	489295	100,0

6. Мавзу: Қишлоқ хўжалигида меъёрлаш тамойиллари.

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар.

1. Қишлоқ хўжалик корхоналарида меҳнатни ташкил қилишнинг қандай тамойилларини биласиз?
2. Меҳнатни меъёрлашни ўзгарувчан омилларга қайсилар киради.
3. Техника ва агрегатларни камров кенглигини аниқлаш усуллари.
4. Агрегатни бир соат давомида босиб ўтган масофани аниқлаш усули.
5. Асосий вақт сарфи қандай аникланади.
6. Механизация ёрдамида бажариладиган ишларни меъёрлашда нималарга эътибор қилинади.
7. Тракторнинг ҳар хил тезликда ҳаракатланиши нимага боғлиқ.

Жавоблар:

- А) келишиб олиш. Бир меъёрга ишлаш, узлуксизлик, ихтисослаштириш, пропорционаллик. Паралеллик.
- Б) конструктив камров кенглигига, агрегатни бориб келиш сонига ва икки қозик белгиси ёрдамида аниқлаш.
- В) жами босиб ўтилган масофани, шу масофани босиб ўтиш учун сарифланган вақтга нисбати орқали.
- Г) смена вақтидан – ишга тайёргарлик кўриш, яқунлаш, хизмат қилиш, дам олиш, шахсий ишларни бажариш, агрегатни қайрилтириб олиш, уруғни ёки минерал ўғитни солиб туриш, бир ердан иккинчи ерга кўчиб ўтиш учун сарифланган вақтлар чегириб олинади.
- Д) меҳнат предметини ҳолатига, воситалардан фойдаланиш коэффициентига.
- Е) тупроқнинг оғир-енгиллиги, даланинг хажми, даланинг ўзунлиги, тупроқнинг солиштирма қаршилиги ва тракторнинг тортиш қаршилигига боғлиқдир.
- Ж) ташкилий шароитлар, меҳнатни ташкил этиш шакллари, ишни 1,5-2 сменада ташкил этиш шароити, ерга ишлов беришда унинг чуқурлик даражаси, қатор оралиғининг кенглиги, тупроқнинг намлик даражаси, шунингдек, ижтимоий-иқтисодий шароитларни, механизаторларнинг меҳнат ва дам олиш шароитини, ҳақ тўлаш ҳамда санитария - гигиена шароитлари.

Юқоридаги саволларга мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6	7
Жавоблар	а	ж	б	в	г	д	е

Мавзуга оид бўлган тест саволларга тўғри жавобини белгиланг:

1. Меҳнатни ташкил қилишнинг қандай асосий йўналишлари мавжуд?

- а) иш жойида меҳнатни оқилона ташкил қилиш; меҳнат шароитларини яхшилаш;
- б) меҳнат қилиш ва дам олиш режимларини тартибга солиш;
- в) бошлангич ишлаб чиқариш бўлинмаларини ташкил қилиш;
- г) иш жойида меҳнатни оқилона ташкил қилиш; меҳнат шароитларини яхшилаш; меҳнат қилиш ва дам олиш режимларини тартибга солиш; бошлангич ишлаб чиқариш бўлинмаларини ташкил қилиш;

2. Иш жойи хақида тушунча.

- а) бу киши меҳнат қиладиган, барча зарур ускуналар ва жихозлар билан таъминланган ҳудуддир,
- б) бу киши меҳнат қиладиган жой,
- в) бу барча зарур ускуналар ва жихозлар билан таъминланган ҳудуддир,
- г) бу киши меҳнат қилиш учун жихозлар билан таъминланган ҳудуддир,

3. Иш жойи нимани талаб этади.

- а) оқилона режалаштиришни талаб қилади,
- б) оқилона ускуналарни жойлаштиришни талаб қилади,

в) оқилона асбобларни жойлаштиришни талаб қилади

г) оқилона режалаштириш, ускуналар, асбоблар ва мосламаларни энг қўлай жойлаштиришни талаб қилади.

4. Иш жойини оқилони ташкил этишни авзаллиги,

а) вақт сарифи ортади, киши ҳаракати сусаяди, асаб таранглашади, жисмоний куч сарфи ортади,

б) қўшимча вақт сарифи ортади, киши ҳаракати раvon бўлади, асабни асрайди ва жисмоний куч сарфлашни қисқартиради.

в) ортиқча ва қўшимча вақтни сарифлашни олин олади, киши ҳаракати раvon бўлади, асабни асрайди ва жисмоний куч сарфлашни қисқартиради.

г) киши ҳаракати раvon бўлади, асабни асрайди ва жисмоний куч сарфлашни қисқартиради.

5. Меҳнат жараёнларининг таркибий қисми.

а) усуллар,

б) ҳаракатлар,

в) усул ва ҳаракатлар,

г) усул, ҳаракат, тезлик.

6. Ишлаб чиқариш ташкилотчисининг вазифаси вазифаси нимадан иборат.

а) илғорларнинг иш услубларини ҳаммага ўргатишдан, бошқалар қўллайдиган барча яхши усулларни ўргана билишдан иборат.

б) илғорларнинг иш услубларини ҳаммага ўргатишдан,

в) бошқалар қўллайдиган барча яхши усулларни ўргана билишдан иборат.

г) илғорларнинг иш услубларини бошқаларга ўргатиш,

7. Ишлаб чиқариш жараёнларини ўрганиш усуллари.

а) инсонларни меҳнат жараёнидаги ҳаракат ва меҳнат усулларига қараб ўрганиш,

б) меҳнат жараёнларини алоҳида операцияларга бўлиб ўрганиш,

в) таҳлил қилиш, уни алоҳида операцияларга, ҳаракат ва меҳнат усулларига бўлиб ўрганиш бунга асос қилиб олинган.

г) таҳлил қилиш орқали ўрганиш,

8. Ишчининг меҳнатига, ташқи муҳит шароитларини таъсири қайси жавобда ўз аксини топган.

а) киши организмга, унинг физиологик фаолияти ва руҳига катта таъсир кўрсатади.

б) ишчиларнинг иш қобилиятига, меҳнат унумдорлигига таъсир кўрсатади.

в) киши организмга, унинг физиологик фаолияти ва руҳига,

г) ишчиларнинг иш қобилиятига, меҳнат унумдорлигига таъсир кўрсатади,

9. Меҳнат шароитлари ишчининг қайси ҳолатига таъсир кўрсатиш мумкин.

а) киши организмга, унинг физиологик фаолияти ва руҳига катта таъсир кўрсатади.

б) ишчиларнинг иш қобилиятига, меҳнат унумдорлигига таъсир кўрсатади.

в) киши организмга, унинг физиологик фаолияти ва руҳига,

г) ишчиларнинг иш қобилиятига, меҳнат унумдорлигига таъсир кўрсатади,

10. Меҳнат жараёнларини механизациялашган даражасини турлари.

а) қисқа механизациялашган ишлар; мажмуавий тарзда механизациялашган ишлар; автоматлашган ишлар.

б) қисқа механизациялашган ишлар;

в) мажмуавий тарзда механизациялашган ишлар; автоматлашган ишлар.

г) автоматлашган ишлар.

11. Механизация ишларининг меъёрларига таъсир этувчи шароитлар.

а) ташкилий,

б) технологик, табиий шароитлар,

в) табиий шароитлар,

г) ташкилий, технологик, табиий шароитлар.

12. Меҳнат меъёрига таъсир этувчи омиллар, ўз хусусиятига кўра қайси гуруҳларга бўлинади.

- а) ўзгармайдиган,
- б) доимий ва ўзгарувчан бўлади.
- в) доимий, ўзгармайдиган, ўзгарадиган,
- г) ўзгарадиган

13. Меҳнатни меёрлашни доимий омилларга қайсилар киради.

- а) тупроқнинг қаршилиги, майдонларнинг ўзунлиги, кенглиги, машиналарнинг солиштирма қаршилиги,
- б) маҳаллий табиий шароитлар, ерларнинг баланд-пастлиги, нишаблиги, текислиги, тош-шағалилик даражаси, зақашлиги ва сервитутларни мавжудлиги,
- в) тупроқнинг физик, химик таркиби, майдонларнинг ўзунлиги, кенглиги, машиналарнинг солиштирма қаршилиги, маҳаллий табиий шароитлар, ерларнинг баланд-пастлиги, нишаблиги, текислиги, тош-шағалилик даражаси, зақашлиги ва сервитутларни мавжудлиги,
- г) маҳаллий табиий шароитлар, тупроқнинг қаршилиги, майдонларнинг ўзунлиги, кенглиги,

7. Мавзу. Қишлоқ хўжалиги соҳаси ходимларни моддий рағбатлантиришни ташкил этиш

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар.

1. Меҳнат мотивацияси омилларини қандай гуруҳларга бирлаштириш мумкин.
2. Меҳнатга ҳақ тўлаш тамойиллари.
3. Кутиш назарияси деб нимага айтилади?
4. Адолат назарияси деб нимага айтилади?
5. Кучайтириш назарияси деб нимага айтилади?
6. Ички мотивлар деб нимага айтилади?
7. Ташқи мотивлар деб нимага айтилади?

Жавоблар:

- А) технологик, иқтисодий, ва ижтимоий.
- Б) иш ҳақи даражаси бозор конъюктурасига мос келиши; кафолатлик; иш ҳақи ўлчами меҳнат унумдорлигининг эришилган даражасига мувофиқ бўлиши, тўлов ишловчининг корхона фаолиятига қўшган улушига мувофиқ, пул ва натура шаклида амалга оширилиши.
- В) вақт ва шароитдан инсон қанчалик қўп олишни исташи ва у истаётган натижани олиши унинг учун қанчалик муҳим, хусусан, у бунинг учун қанча кун меҳнат сарфлашга тайёрлигини таърифловчи таълимот,
- Г) иш жараёни давомида инсон олинган мукофотни сарфланган харажатларга бўлган нисбатини субъектив тарзда аниқлайди ва уни худди шундай иш бажарувчи бошқа одамлар мукофоти билан таққослайди
- Д) одамларнинг хати-ҳаракатлари, уларнинг ўтмишда содир бўлган ўхшаш вазиятлардаги ҳаракатлари натижаси билан белгиланади. Назарияга мувофиқ, ишловчилар олдинги ишлари тажрибасидан тегишли хулосалар чиқариб, исталган натижага олиб келувчи вазифаларни бажаришга, исталмаган натижага олиб келувчи вазифалардан эса бош тортишга ҳаракат қиладилар.
- Е) инсон ёки бирламчи жамоа томонидан, муайян фикрлаш даражасига, интеллектуал ва касбий таълимотига ҳамда унга тегишли ижобий ва салбий-маънавий фазилатларга ва камчиликларига боғлиқ ҳолда аниқланадиган ва бошқариладиган мотивлардир.
- Ж) бу муайян бир инсонга шахс сифатида, бевосита кам боғлиқ бўлган, аммо унинг меҳнати мотивацияси даражасига, уларнинг ташқи таъсири ҳисобига, меҳнат фаоллигини ошишига сезиларли таъсир кўрсатувчи мотивлардир.

Юқоридаги саволларга мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6	7
Жавоблар	а	б	в	г	д	е	ж

Мавзу бўйича мисол ечиш.

Асос учун берилган маълумотлар.

1. Минимал ойлик иш хақи (57200) 96400 сўм.

2. Минтақа коэффиценти:

- механизация ишлари учун - 1,15

- қўл кучи ишлари учун - 1,07

3. Ягона таъриф тоифаларни коэффицентлари.

1 тоифа учун	-	2,014	4 тоифа учун	-	2,681
2 тоифа учун	-	2,216	5 тоифа учун	-	2,937
3 тоифа учун	-	2,439	6 тоифа учун	-	3,205

4. Механизация ишлари бўйича 1-тоифа ставкасини аниқлаш формуласи.

$T_k = \text{Мой} \times M_k \times \text{ЯТК} : \text{Ойк}$

$8790 = 96400 \times 1,15 \times 2,014 : 25,4$

Бунда: Тк- таъриф қиймати (сўм). Мой-минимал ойлик (сўм). МК-минтақа коэффицент, ЯТК-ягона таъриф коэффиценти (тегишли разряд). Ойк-бир ойдаги иш кунлар.

Қўл кучи тоифалари бўйича таъриф ставкаларини аниқлаш формуласи.

$T_k = \text{Мой} \times M_k \times \text{ЯТК} : \text{Ойк}$

$8179 = 96400 \times 1,07 \times 2,014 : 25,4$

Бунда: Тк-таъриф қиймати (сўм). Мой- минимал ойлик (сўм). МК- минтақа коэффиценти. ЯТК-ягона таъриф коэффицентини (тегишли разряд). Ойк-бир ойдаги иш кунлар.

Топшириқ.

1. Асос учун берилган маълумотлардан фойдаланган ҳолда механизация ва қўл кучи ишлари бўйича сменали таъриф тоифа ставкалари аниқлансин:

Хисоб-китоб жадвали

Т.р	Тоифа турлаи	Минимал иш хақи	Тузатиш коэффиценти	ЯТТ коэффиценти	Бир ойлик иш кунлари	Тоифа ставкаси
Механизация ишлари учун						
1	1-тоифа	96400	1,15	2,014	25,4	8790
2	2-тоифа	96400	1,15	2,216	25,4	9672
3	3-тоифа	96400	1,15	2,439	25,4	10645
4	4-тоифа	96400	1,15	2,681	25,4	11701
5	5-тоифа	96400	1,15	2,937	25,4	12819
6	6-тоифа	96400	1,15	3,205	25,4	13988
Қўл кучи ишлари учун						
1	1-тоифа	96400	1,07	2,014	25,4	8179
2	2-тоифа	96400	1,07	2,216	25,4	8999
3	3-тоифа	96400	1,07	2,439	25,4	9905
4	4-тоифа	96400	1,07	2,681	25,4	10887
5	5-тоифа	96400	1,07	2,937	25,4	11927
6	6-тоифа	96400	1,07	3,205	25,4	13015

Фермер хўжалигида ишловчи раҳбар, мутахассис ва хизматчиларга иш хақи ва мукофат белгилаш.

тр	Лавозим лар	На фар	Тои фа си	Коэф фици ент	Ойлик Маоши (сўм)	Йиллик иш хақи (сўм)	Муко фат 15% (сўм)	Жами иш хақи (сўм)	25%ли ажрат ма (сўм)
1.	Раҳбар	1	15	5,931	571748	6289232	943385	7232617	1808154
2.	Хисобчи	1	12	4,973	479397	5752766	862915	6615681	1653920
3.	Аграном	1	10	4,361	420400	5044805	63060	5107865	1276966
4.	Адвокат	1	10	4,361	420400	5044805	63060	5107865	1276966
5.	Ошпаз	1	6	3,205	308962	3707544	556132	4263676	1065919
6.	Кораул	1	6	3,205	308962	3707544	556132	4263676	1065919

х	Жами	6	х	х	2509869	30118428	4517764	34636192	8659048
---	------	---	---	---	---------	----------	---------	----------	---------

8. Мавзу: Пахтачиликни ташкил этиш.

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар.

1. Пахтачиликни иқтисодий аҳамияти ва вазифалари.
2. Мамлакатимизда пахтачиликни ривожлантириш бўйича қабул қилинган дастурда белгиланган чора тадбирлари.
3. Пахтачиликни ривожлантириш чора-тадбирлари.
4. Қишлоқ хўжалик экинларидан юкори хосил олиш, тупрок унумдорлигини тиклаш ва яхшилаш учун қайси тадбирларни амалга ошириш зарур:
5. Алмашлаб экишни жорий этмасдан туриб қайси илмий асосланган тизимни қўллаб бўлмайди.
6. Пахта чигитларига қўйилган талаблар.
7. Пахта ишлаб чиқариш жараёнлари.

Жавоблар:

- А) униб чиқиш дарожаси, навларни тозаллиги, чигитни шикасланиши, чигитни намлиги,
 Б) ерларни ўғитлаб ўз вақтида шудгорлаш, бошоқли дон экинларидан бўшаган майдонларни ўғитлаб шудгорлаш ва плёнка остига чигит экиш учун тайёрлаш. ерларни шўрини ювиш ва зақини қочириш, ғўзани эрта пишар навлар майдонини қўпайтириш, туксизлантирилган чигит экин майдонларини қўпайтириш, чигитни плёнка остага экишни 10 апрелгача экунлаш, бегона ўтларга, хашоратларга, зараркунандаларга, касалликларга қарши кураш қўламини кенгайтириш, барча агрокимё ва агротехник тадбирларни ўз вақтида ўтказиш, меҳанизация ишлар қўламини қўпайтириш.
 В) барча хайдаладиган ерларни тупрок сифати бўйича баҳолаш. пахтачиликда алмашлаб экишни жорий этиш, пахта хосилдорлигини 30-35 центнерга, ялли хосилни 4-4,5 млн тоннага етказиш.
 Г) хайдаладиган ерларни тупрок сифатини баҳолаш; сугориладиган ерларда навбатлаб экишни ташкил этиш; пахтачиликда, пахта-дон-беда алмашлаб экишни жорий этиш; пахтачиликда ўғитлардан тадаб дарожасида фойдаланиш;
 Д) Пахтачилик – қишлоқ хўжалигини асосий тармоқларидан бири ҳисобланади. Пахтачилик – мамлакат иқтисодий-ижтимоий самарадорлигини оширишда ва тармок ўртасидаги муносабатларни мустаҳкамлашда алоҳида ўрин тутати.
 Пахта хом-ашёси ҳамда ундан олинадиган бирламчи ва тайёр маҳсулотлар нафақат мамлакатимиз ички бозорини тўлдиришда, балки уларни экспорт қилиш асосида республика бюджетини валюта билан тўлдиришда асосий манба бўлиб ҳисобланади
 Е) ерларни шудгорлаш, ерни текизлаш. тупроқни экишга тайёрлаш ишлари. чигит экиш, ғўзани ягоналаш, суғориш, қатор ораларига ишлов бериш, чеканка қилиш, дефоляция, пахта терими, ғўзапая йигиштириш.
 Ж) ўғитлаш; суғориш; бегона ўтларга, хашоратларга ва касалликларга қарши илмий асосланган тизимни қўллаб бўлмайди,

Юқоридаги саволларга мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6	7
Жавоблар	д	в	б	г	ж	а	е

Мавзуга оийд бўлган тест саволларга тўғри жавобини белгиланг:

1. Бир тонна пахта хомашёсидан олинадиган товарлар.

- а) 340-350кг тола, 50-60кг момик, 580кг чигит олиниди
- б) 400-450кг тола, 65-70кг момик, 680кг чигит олиниди
- в) 500-550кг тола, 75-80кг момик, 780кг чигит олиниди
- г) 600-650кг тола, 85-90кг момик, 880кг чигит олиниди.

2. Бир тонна чигитдан олинадиган товарлар.

- а) 140кг мой, 700кг кунжара, 90кг оксил, 600кг шелуха олинади.
- б) 150кг мой, 600кг кунжара, 80кг оксил, 500кг шелуха олинади.
- в) 160кг мой, 500кг кунжара, 70кг оксил, 400кг шелуха олинади.
- г) 170кг мой, 400кг кунжара, 60кг оксил, 300кг шелуха олинади.

3.Ўзбекистон начта давлатларга пахта экспорт килади.

- а) 10тага; б) 15тага; в) 20тага; г) 25тага.

4.Пахта толасини типлари нечта.

- а) 9та; б) 10та; в) 11та; г) 12та;

5.Ингичка толали пахта типларига кайсилар киради.

- а) 1,2,3чи типлар;
- б) 4,5,6,7чи типлар;
- в) 8,9 чи типлар;
- г) 1чидан 9чигача;

6.Техник толали пахта типлари;

- а) 1,чи типлар;
- б) 2чи типлар;
- в) 3 чи типлар;
- г) 4,5,6,7,8,9чи типлар;

7. Пахтачиликда алмашлаб экишни имкониятлари.

- а) тупрок унумдорлигини яхшилашга имкон яратади
- б) тупрок унумдорлигини яхшилашга, хосилдорликни кўпайтиришга имкон яратади
- в) хосилдорликни кўпайтиришга имкон яратади
- г) кўчат калинлигини кўпайтиришга имкон яратади.

8.Хозирги кунда пахтачиликда қўлланилаётган алмашлаб экиш турлари.

- а) гўза-дон, гўза-ем хашак, гўза- сабзавот
- б) гўза-дон,
- в) гўза-дон, гўза-ем хашак,
- г) гўза- сабзавот.

9. Дон-гўза алмашлаб экишда, дондан бўшаган майдонларга такрорий экин сифатида кайси экинлар экиш мумкин.

- а) мош, соя экиш мумкун;
- б) мош, соя, картошка экиш мумкун.
- в) мош, соя, картошка, полиз экиш мумкун.
- г) мош, соя, картошка, полиз, сабзавот экиш мумкун.

10.Элита хўжаликлар кайси турдаги уруглиглар етиштиради.

- а) 1чи репродукция;
- б) элита, 1чи репродукция;
- в) 2чи репродукция,3чи репродукция, 4чи репродукция;
- г) элита.

11.Уруғчилик хўжаликлар кайси репродукциядаги уруғлар етиштиради.

- а) 1чи репродукция;
- б) элита, 1чи репродукция;
- в) 2чи репродукция,3чи репродукция, 4чи репродукция;
- г) элита.

12.Гўзага ўғит солиш муддатлари.

- а) экишга тайёрлаш даврида солинади;
- б) экишга тайёрлаш даврида, ўсиш доврида солинади;
- в) экишга тайёрлаш даврида, ўсиш доврида ва шудгарлашдан олдин солинади;
- г) экишга тайёрлаш даврида, ўсиш доврида ва шудгарлашдан олдин ва хосилни йигиб олгандан сўнг солинади.

13.Шудгорлашни ўтказиш муддати.

- а) кузда ва бахорда ўтказилади.
- б) кузда ўтказилади.

в) баҳорда, ёзда, кузда ва баҳорда ўтказилади.

г) баҳорда ва кишда ўтказилади.

14. Чигит экиш схемалари.

а) 90 см ва 60 смли;

б) 90 см ва 80 смли;

в) 80 см ва 70 смли

г) 100 см ва 50 смли

15. Пахта етиштириш даври.

а) экишгача ва экиш даври, ишлов бериш даври, ҳосилни йигиб олиш даври;

б)) экиш даври;

в)) экишгача ва экиш даври;

г)) экишгача ва экиш даври, ишлов бериш даври, ҳосилни қуритиш даври.

16. Чигитни плёнка остига экиш мудатлари.

а) 1-5 март кунлари, 20см тупрок чуқурлигида тупрокни ҳарорати 20 даража бўлганда.

б) 15-16 март кунлари, 10см тупрок чуқурлигида тупрокни ҳарорати 8-10 даража бўлганда.

в) 1-10 апрел кунлари, 10см тупрок чуқурлигида тупрокни ҳарорати 10-20 даража бўлганда.

г) 15-16 апрел кунлари, 10см тупрок чуқурлигида тупрокни ҳарорати 25 даража бўлганда.

17. Плёнкага экилган чигитни авзаллиги,

а) катколак бўлмайди, тупрок маин бўлади, чигит тез униб чиқади, гўза тез ривожланади, барвақт ҳосилга қиради;

б) катколак бўлмайди, тупрок маин бўлади;

в) катколак бўлмайди, тупрок маин бўлади, чигит тез униб чиқади;

9. Мавзу: Пахтачиликда сув сарфини камайтиришнинг иқтисодий самарадорлиги

Суғориладиган деҳқончилик борасидаги энг йирик муаммолардан бири суғориш тизимлари орқали нобуд бўладиган сув миқдорини камайтириш ва суғориладиган майдонларда сувдан фойдаланиш коеффициентини оширишдан иборатдир.

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар:

1 Ирригация тизимлари ҳавза бошқармаларининг вазифалари.

2. Миллий сув ресурслари ҳақида тушунча.

3. Трансчегара сув ресурслари ҳақида тушунча.

4. Экинларни суғоришда сувдан мақсадга мувофиқ фойдаланиш нимага боғлиқ.

5. Ажратилган сувнинг йўқатиш йўналишлари.

Жавоблар:

А) сув ресурсларидан мақсадли ва оқилона фойдаланишни ташкил этиш; истеъмолчиларни сув билан узлуксиз ва ўз вақтида таъминлашни ташкил этиш; сув хўжалигида ягона техника сиёсатини ўтказиш; сув истеъмолчилари бўйича сув ресурсларидан фойдаланишнинг аниқ ҳисоби ва ҳисоботини таъминлаш.

Б) ўз ичига маҳаллий дарё сувлари, ер ости ва қайтиб келадиган сувлардан, шунингдек, бир мамлакат чегарасида пайдо бўладиган сувлардан тушунилади..

В) икки ёки ундан ортиқ мамлакатлар ҳудудида жойлашган дарёлари.

Г) кўп жиҳатдан суғориш тизимларини сув олишга қандай тайёрланганлиги ва сувни эгатларга тақсимлаб берадиган суғориш техникасининг қанчалик юқори муҳандислик типига бажарилганлиги хўжаликларда сувдан фойдаланиш самарадорлигини ва шулар асосида ўстирилаётган экинлар ҳосилдорлигини оширишни таъминлайди.

Д) тупрокка сизиб кетиши ва буғланиши.

Юқоридаги саволларга мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6	7
Жавоблар							

Мавзу юзасидан мисол ечими.

Пахтачиликда ирригация ва мелиорация тизимини такоминлаштириш учун сарифланган инвестицияни иктисодий самарадорлиги.

т/р	Кўрсаткичлар	Ўлч бирл	2012 йил	2013 йил	2012йилг а нисбатан +,-
1.	Ирригация ва мелиорация тизимини такоминлаштириш учун сарифланган инвестиция	млн.сўм	-	28	+80.0
2	Экин майдони	га	18	18	-
3	Режалаштирилган сув сарфи	м куб	96802	96802	-
4	Хакикатдаги сув сарфи	м куб	83250	77442	
5	1 га сув сарифи (4/2)	м.куб			
6.	Сувдан фойдаланиш коэффиценти(4/3)	коэф			
7.	1 куб м сув сарфи хисобига етиштирилган хосил (9/4)	кг			
8.	Хосилдорлик	ц/га	30.0	33.0	
9.	Ялпи хосил (2*7)	тонна			
10.	Пахта етиштириш учун сарифланган харажатлар	м. сўм	33436	37491	
11.	Пахта сотишдан олинган даромадлар	м. сўм	36779	43115	
12.	Фойда (11-10)	м. сўм	3343	5624	
13.	Сарифланган инвестицияни иктисодий самарадорлиги (11/1)	сўм	-	1,53	
14.	Инвестицияни кайтими (1/12)	йил	-	4.98	
15.	Рентабеллик (12/10)	%	10.0	15.0	

10. Мавзу: Дончиликни ташкил этиш

Саволга қайси тарифда тўғри жавоб берилган:

Саволлар.

- 1.Дон ишлаб чиқаришни вазифаси.
2. Дон етиштиришда давлатнинг вазифаси,
3. Дон маҳсулотларга бўлган талабни тўларок кондириш мақсадида белгиланган тадбирлар белгиланган.
4. Дон етиштиришдаги асосий агротехник тадбирлар.
5. Дон етиштиришда ўтмишдош экинларни таъсири,
6. Кузги буғдойда алмашлаб экишни жорий этиш учун қайси экинлар таллаб олинади.

Жавоблар:

- А) аҳолини нон ва нон маҳсулотларга, чорвачиликни озиқа маҳсулотларга бўлган талабини кондириш.
- Б) фермерларга мустакил фаолият юритиш шароитини яратиш бериш, донни давлат тамонидан сотиб олиш баҳоларини тартибга солиш, дон харид қилиш тартибларини назорат қилиб бориш, фермерларни моддий манфаотдорлигини ошириш, дон захираларини ташкил этиш ва янгилаб туриш.
- В)бошокли дон экинларини маҳаллий навларини яратиш, суғориладиган майдонларда бошокли дон экишни кенгайтириш, моддий техника базасини мустаҳкамлаш, уруғлик донларни саклаш, дорилаш, коплаш, донларни касалликдан, хашоратдан, зараркунандалар саклаш воситаларини яратиш, дон етиштирувчиларни моддий манфаотдорлигини ошириш

- Г) алмашлаб экиш, тупрокқа ишлов бериш, ўғитлаш, нав танлаш ва экиш муддатлари, экиш, сугориш, экинларни парвариш қилиш, ҳосил йиғиштириш
 Д) далаларда бегона ўтларни қамайтириш, нам тўплаш, ўғитлар самарадорлигини ошириш,
 Е) уч йиллик бедадан, гўзадан, дон ва силос учун экилган маккажухоридан, дуккакли дон, картошка, сабзавот ва полиз экинларидан

Юқоридаги саволларга мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6
Жавоблар						

Мавзуга оид бўлган тест саволларга тўғри жавобини белгиланг:

1.Бир тонна донни фойдаланиш йўналишлари бўйича меъёрлари.

- а) 158 кг истемолга, 127 кг уругликка, 600 кг чорва моллари учун озикага ва 115 кг бошка эҳтиёжлар учун.
 б) 258 кг истемолга, 227 кг уругликка, 600 кг чорва моллари учун озикага ва 115 кг бошка эҳтиёжлар учун.
 в) 258 кг истемолга, 227 кг уругликка, 500 кг чорва моллари учун озикага ва 215 кг бошка эҳтиёжлар учун.
 г) 258 кг истемолга, 227 кг уругликка, 600 кг чорва моллари учун озикага ва 315 кг бошка эҳтиёжлар учун.

2. Дон етиштиришдаги муоммолар.

- а) экиб олишда, ишлов беришда, ҳосилни ўриб олишда;
 б) экиб олишда, ишлов беришда, ҳосилни ўриб олишда, ташишда;
 в) экиб олишда, ишлов беришда, ҳосилни ўриб олишда, ташишда, бошлангич қайта ишлашда;
 г) ҳосилни ўриб олиш ва сотишда.

3. Бошокли дон навлари:

- а) Санзар-8, Ёнбош, Маржан, Интенсив, Улугбек-600;
 б) Ок-олтин, Анд-35;
 в) Авангард, Кора килтирик,
 г) Ок девзра.

4. Дон ишлаб чиқаришдаги асосий агротехник тадбирлар:

- а) экиш, сугориш;
 б) экиш, сугориш, ўғитла;
 в) экиш, сугориш, ўғитлаш, бегона ўтлардан тозалаш;
 г) экиш, сугориш, ўғитлаш, бегона ўтлардан тозалаш, ҳосилни йиғиштириб олиш.

5.Бошокли дон экиш муддатлари.

- а) 20 сентябдан 20 ноябргача;
 б) 20 сентябрдан 26 октябргача;
 в) 20 сентябдан 1 январгача;
 г) 1 апрелда.

6.Бошокли донларда қўчат калинлиги.

- а) 3,0 – 6,0 млн туп;
 б) 2,5 – 2,8 млн туп;
 в) 6,5 – 7,0 млн туп;
 г) 8,0 млн тупгача;

7. Кузги бугдой қайси экинлар ўрнига экиш тўларок келтирилган.

- а) беда, гуза ўрнига экилади,
 б) маккажухори, картошка ўрнига экилади,
 в) сабзавот, полиз экинлар ўрнига экилади
 г) беда, гуза, маккажухори, картошка, сабзавот, полиз экинлар ўрнига экилади

8. Ҳосилдорликни аниқлаш усули.

- а) 1 кв/м майдондаги ҳосил тушунилади;

б) 1 кв/м майдонини турли жойларида 10 боғ намуна олинани янчигандан сўнг колган хосил тушунилади.

в) 1 кв/м майдонини турли жойларида 10 боғ намуна олинади, янчиланади, ўртача 1 метр квадрат майдондаги хосил аникланади, уни 10000 га кўпайтирилади

г) 1 кв/м майдонини турли жойларида олинган хосилни ўртача кўрсаткичи тушунилади.

9.Бошокли донларни ўришда хосилни канчаси набуд бўлади.

а)10-20 фоиз; б) 5-10 фоиз в) 5-6 фоиз; г) 8-9 фоиз;

10.Бошокли дон неча кун ичида йиғишлтириб олинади.

а) 9-10 кун; б) 11-12 кун; в) 13-14 кун; г) 15-16 кун

11. Бошокли донларни ўришда комбайнни жаткалари, сомонни канча балантлигда ўради.

а) 10,-12 см; б) 15 см; в) 20 см; г) 25 см.

11.Мавзу: Сабзавотчиликни ташкил этиш

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар.

1.Сабзавотчилик тармоги ҳақида тушунча авзаллик тамонлари.

2.Сабзавот етиштиришдаги муоммолари.

3. Сабзавотчиликни ривожлантиришдаги долизарб масалалар.

4. Сабзавот етиштириш технологияси.

5. Сабзавотчилик тармогини асосий вазифалари.

6. Хозирги кунда сабзавотни энг кўп салмогини кимлар етиштирмоқда.

Жавоблар:

А) қисқа вегитация даврида, арзон меҳнат ресурслари ёрдамида, йил давомида бир текис пул тушумини таъминлай оладиган, бозор иқтисоди талабларига мос келадиган, аҳолини истемол талабини қондираоладиган, сермеҳнат ва сердаромат тармоқларидан бири.

Б) кичик ва ҳаракатчан техникаларни етишмаслиги, уруғчиликни йўлга қўйилмаганлиги, тармоқда етарлича маҳсулотни қайта ишлаш ва сақлаш цехларни йўқлиги, маҳсулот ишлаб чиқаришни кичик майдонларда ташкил этилиши, таннархни йилдан-йилга ўсиши, меҳнат унимдорлигини пастлиги, бозордаги нархларни юқорилиги истемолни камаишига олиб келмоқда.

В) сабзавотчиликка ихтисослашган хўжаликларни кенгайтириш, пахта-дон етиштиришга ихтисослашаг хўжаликларда сабзавот етиштириш шароитини яратиш, сабзавотчиликка уруғлар, ўғитлар етказиб бериш ва бегона ўтларга, зараркунандаларга ҳамда касалликларга қарши замонавий технологияни қўллаш, сабзавотчилик талабига жавоб бераоладиган трактор ва автоуловлар билан таъминлаш, очик майдонларда ва иссиқхоналарда илмий асосланган алмашлаб экишни ташкил этиш, плёнка остида етиштириладиган эртапишар сабзавот экишни кўпайтириш,

Г) ер танлаш, ўғитлаш, ерни экишга тайёрлаш, шудгорлаш, чизеллаш, бараналаш, текислаш, нав таллаш, кўчат етиштириш, экиш муддати, кўчат, калинлиги ва экиш схемасига, парвариш қилиш, касалликларга ва зараркунандаларга қарши кураш,

Д) ихтисослаштириш, жадаллашган технологияларни куллаш, эрта пишар юқори хосил берувчи навлардан фойдаланиш.

Е) Дехкон хўжаликлари

Юқоридаги саволларга мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6
Жавоблар						

Мавзуга ойд бўлган тест саволларга тўғри жавобини белгиланг:

1. Сабзавотчилик тармоги ҳақида тушунча

а) Киска муддат даврида маҳсулот етиштирувчи тармок

б) Киска муддат ичида, арзон меҳнат ресурслари хисобига маҳсулот етиштирувчи тармок

- в) Узок муддат ичида мул-кул, арзон махсулот етиштирувчи тармок
г) Узок муддат ичида юкори меҳнат ҳисобига махсулот етиштирувчи тармок\
- 2. Сабзавотчилик тармоги ҳақида нима дейиш мумкин.**
а) Сермеҳнат тармок
б) Юкори даромад келтирувчи тармок.
в) Доимо харидорга эгабулган тармок
г) Сермеҳнат, юкори даромад келтирувчи, доимий харидорларга эга бўлган.
- 3. Ўзб ССВ тамонидан бир йилда бир киши учун белгиланган сабзавот истемол меъёри.**
а) 118 кг,б) 100 кгв) 90 кг,г) 80 кг.
- 4. Ўзбекистон табиъати бир йилда неча маротаба сабзавот экиш имконини беради.**
а) 1 маротаба; б) 2 маротаба; в) 4 маротаба г)5 маротаба;
- 5. Фермер хўжаликлар тамонидан сабзавот етиштириш салмоги неча фоизни ташкил этади.**
а) 5 фоиз; б) 10 фоиз; в) 15 фоиз; г) 20 фоиз.
- 6. Сабзавот етиштиришдаги муоммола қайси жавобда аниқ кўрсатилган..**
а) экин майдонини камлиги, уруғ етиштириш;
б) экин майдонини камлиги, уруғ етиштириш, янги навларни яратилмаслиги;
в) экин майдонини камлиги, уруғ етиштириш, янги навларни яратилмаслиги, хашаротга кўпайиши;
г) экин майдонини камлиги, уруғ етиштириш, янги навларни яратилмаслиги, хашаротга кўпайиши, таннархини ортиши, меҳнат унумдорлиги пастлиги.
- 7. Ҳозирги кунда сабзавотни энг қуш салмогини қимлар етиштирмоқда.**
а) Ширкатлар б) Фермерлар *в) Дехқон хўжалиқлари г) Давлат
- 8. Ҳозирги кунда сабзавотчилик тармоги қайси тармок билан биргаликда ташкил этиш керак**
а) Саклаш, қайта ишлаш, сотиш б) Саклаш в) Сотиш г) Қайта ишлаш
- 9. Сабзавотчилик тармогини асосий вазифалари**
а) Ихтисослаштириш
б) Жадаллашган технологияларни қуллаш
в) Эрта пишар юкори ҳосил берувчи навлардан фойдаланиш
г) Ихтисослаштириш, Жадаллашган технологияларни қуллаш, Эрта пишар юкори ҳосил берувчи навлардан фойдаланиш
- 10. Сабзавот уругини сепиш усулини қўлашда 1 га қанча уруглик сарфланади?**
а) 30 кг б) 16 кг в) 40 кг г) 50 кг
- 11. Сабзавотни қучат усулини қуллашда 1 га қанча қучат экилади?**
а) 250 минг дона б) 100 минг дона в) 50 минг дона г) 20 минг дона
- 12. Помидор етиштиришни тупрокка талабчанлиги.**
а) озуқа моддаларга бой ерларни таллаб қилади;
б) озуқа моддаларга бой, қумок ва шўрлашмаган ерларни таллаб қилади.
в) озуқа моддаларга бой, қумок таллаб қилади;
г) озуқа моддаларга бой, қумок ва шўрлашмаган ерларни таллаб қилади.
- 13. Помидор экинларни қайси ўтмишдош экинлардан қегин экиш керак.**
а) Беда, қўқат ва дукқокли сабзавотлар-пиёзга, саримсоққа, бодринг ва қарамга яхши ўтмишдош экин ҳисобланади.
б) Пахта яхши ўтмишдош экин ҳисобланади.
в) Бугдой экин яхши ўтмишдош экин ҳисобланади.
г) Пахта, Бугдой экинлар яхши ўтмишдош экин ҳисобланади.
- 14. Помидорни эртапишан навлари.**
а) Талалихин -186, Перемога -165, Ўзма - 1, Темиол – қарсний – 2077;
б) Восток 36, Навинка, Падарок, Волгаград 595, ТМК 22.
в) Октябрьский, Юсуповский,
г) АН-4, Чиллаки.
- 15. Эрта пишан помидор навлари қанчан экилади.**
а) 10-20 апрелгача. б) 10-20 май в) 10 август.г) 10 сентябр.

16. Кечки помидор навлари канчан экилади.

а) 10-20 апрелгача. б) 10-20 май в) 10 август. г) 10 сентябр.

17. Помидорни бир гектардаги кўчат калинлиги.

а) 50-70 минг дона; б) 45 минг дона; в) 40 минг дона; г) 35 миинг дона.

18. Помидор хосилдорлиги.

а) 200-400 ц; б) 450 ц; в) 500 ц; г) 550 ц.

12. Мавзу: Боғдорчилик ва узумчиликни ташкил этиш.

Саволга мос тўғри жавоб топинг:

Саволлар.

1. Туманлаштирилган барча навлар вилоятлар шароитидан келиб чикканда хусусияти бўйича нечта гуруҳга бўлинади.
2. Боғ ва токзорлар учун жой танлашда нимага эътибор қилинади.
3. Кварталларнинг катта - кичиклиги ва шаклини белгилашда нималарга эътибор бўлиш керак.
4. Кварталлар бўйича меваги кўчатларни жойлаштиришда нималарга эътибор бериш керак.
5. Боғ, ток қатор ораларига ишлов беришда нимага эътибор берилади.
6. Резовар мева турларини белгиланг.
7. Боғдорчиликда бажариладиган асосий агротехник тадбирлари.

Жавоблар:

А) юқори ҳосил бўладиган, совуққа чидамли ва сифатли мева берадиганлар; ҳосили ва маваси жиҳатидан кишда яхши сақланадиган навлар; синаш учун ўстириладиган меваси анча қимматли хусусиятларга эга бўлган навлар киради.

Б) ерларнинг паст-баландлигига, суғориш шаҳобчаларини қулай жойлашганлигига, экиладиган мева ва тоқларнинг навларига, тупроқ шароитига, ерларни кварталларга ажратиш имкониятига, кварталлар ичида йўл қуриш, ихота дарахтлари ўтказиш, туп қалинлиги ва ишлаб чиқариш жараёнларини тўғри белгилаш, ҳосилни саралаш имкониятига,

В) жойнинг рельефи, ер тўзилиши, нишаблик даражаси ва ўтказиладиган дарахт навларига.

Г) мева дарахтларининг бир вақтда мевага кирадиган, бир вақтда гуллаб, бир вақтда пишадиган учта ёки тўртта асосий нави экилади.

Д) боғ қатор орасини ишланганда дарахт танасига зиён етказмаслик, уларнинг томирлари қирқилиб кетишига йўл қўймаслик.

Е) кулупной, смородина, малина, қрқжовник,

Ё) шудгорлаш, қизиллаш, бараналаш, шакил бериш, охлаш, суғориш, ўғитлаш, кўчат атрофини тозалаш, юмшатиш, тутатиш, хашорат ва касалликларга қарши ишлов бериш...

Юқоридаги саволларга мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6
Жавоблар						

Мавзуга оид бўлган тест саволларга тўғри жавобини белгиланг:

1. Мева ва резовар экинлар қайси фондлар туркимига киради.

- а) айланма фондлар туркимига,
- б) асосий фондлар туркимига,
- в) муомладаги фондларга,
- г) захира фондига

2. Мева ва резовар экинларга нисбатан амортизация ажратмаси белгиланадими?

- а) белгиланади,
- б) белгиланмайди,
- в) қисман белгиланади,
- г) буни ўйлаб қўриш керак.

3. Мева ва резавор қўчатларга баҳо беришда қайси қўрсаткичларга таянади?

- а) хили ва навларига, экилгандан кейин неча йилдан кейин мевага кириши, қанча йил яшаши, ҳосилдорлиги, йилнинг даврлари бўйича ишчи кучига, техникага талаби, ҳосилни йиғиб олиш вақти, ташиш, сақлаш ва қайта ишлашга кетадиган сарфларга қараб;
- б) хили ва навларига, экилгандан кейин неча йилдан кейин мевага кириши, қанча йил яшаши, ҳосилдорлиги, йилнинг даврлари бўйича ишчи кучига,
- в) хили ва навларига, экилгандан кейин неча йилдан кейин мевага кириши, техникага талаби, ҳосилни йиғиб олиш вақти, ташиш, сақлаш ва қайта ишлашга кетадиган сарфларга қараб;
- г) хили ва навларига, экилгандан кейин неча йилдан кейин мевага кириши, қанча йил яшаши, ҳосилдорлиги, йилнинг даврлари бўйича ишчи кучига, сақлаш ва қайта ишлашга кетадиган сарфларга қараб;

4. Мева ва резавор меваларнинг ҳар бир нави қандай шароитларда юқори ҳосил беради?

- а) маълум иқлим шароитларига мослашсагина
- б) маълум иқлим ва тупроқ шароитларига мослашсагина
- в) иқлим, тупроқ шароитлари, техникага боғлиқ
- г) иқлим, тупроқ шароитлари, техникага боғлиқ эмас.

5. Мева ва резавор меваларнинг туманлаштирилган стандарт навлари қандай талабларга жавоб бериши лозим?

- а) юқори ҳосилдорлик, хушбуй, мазали ва йирик, ўзок жойларга ташишга ҳамда ўзок сакланишга мўжалланган бўлиши керак
- б) юқори ҳосилдорлик, хушбуй, совуққа, қурғокчиликка ва касалликка чидамли бўлиши керак
- в) юқори ҳосилдорлик, хушбуй, мазали ва йирик, ўзок жойларга ташишга ҳамда ўзок сакланишга мўжалланган, совуққа, қурғокчиликка ва касалликка чидамли бўлиши керак
- г) мазали ва йирик, ўзок жойларга ташишга ҳамда ўзок сакланишга мўжалланган, совуққа, қурғокчиликка ва касалликка чидамли бўлиши керак

6. Мева, резавор - мева ва ўзумларги қайта ишлаш жараёнида олинадиган товар маҳсулотлар.

- а) мева кокиси,
- б) мева консервалари,
- в) мева кокиси, мева консервалари, концентратлар, шарбат, сироп, мармелад ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқарилади,
- г) концентратлар, шарбат, сироп, мармелад ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқарилади,

7. Резовар мева турларини белгиланг.

- а) кулупной,
- б) смародина,
- в) малина, қрқжовник,
- г) кулупной, смародина, малина, қрқжовник,

8. Қвартал деб нимага айтилади?

- а) боғнинг жами ер ҳудудига айтилади
- б) боғ ҳудуди бир қисмининг йўл ёки ҳимоя дарахтлари билан чегараланишига айтилади
- в) боғ ҳудуди бир қисмининг дарё билан чегараланишига айтилади
- г) боғ ҳудуди бир қисмининг йўл билан чегараланишига айтилади

9.Хар бир кварталга ишлаб чиқариш жараёнларини тўғри ташкил қилиш ва меҳнат унумдорлигини ошириш мақсадида неча хил навли мевали дарахтлар ўтказилади.

- а) 1 хил,
- б) 2 хил,
- в) 3 хил,
- г) 4 хил,

10. Мева дарахтлари қанда жойлаштирилади.

- а)квadrat усулида жойлаштирилади.
- б)квadrat, тўғри бурчак ва шахмат усулида жойлаштирилади.
- в) тўғри бурчак усулида жойлаштирилади.
- г) шахмат усулида жойлаштирилади.

11.Экиладиган жойларни тўғри белгиланиши нималарга боғлиқ бўлади.

- а) транспорт ҳаражатларини камайтириш ва меҳнат унумдорлигини оширишга,
- б) ер ва сув билан таъминланишга,
- в)трактор ва бошқа қишлоқ хўжалик машиналаридан унумли фойдаланиш ҳолатига,
- г)ер, сув, трактор ва бошқа қишлоқ хўжалик машиналаридан унумли фойдаланиш, транспорт ҳаражатларини камайтириш, меҳнат унумдорлигини ошириш,

12.Резавор мевалар кварталлари қандай бўлиши маъқул?

- а) 4-5 гектар
- б) 5-6 гектар
- в) 6-7 гектар
- г) 7-8 гектар

13. Кварталлар орасидаги йўллар неча метрни ташкил этиш керак?

- а)5 метр
- б)6 метр
- в)3метр
- г)4 метр

14. Мева кўчати етказиб берувчи хўжаликларда қандай бўлим ва участкалар ташкил этилади?

- а)купайтириш участкаси, шакл бериш участкаси, уруғлик участкаси, парҳеш бўлими
- б)купайтириш участкаси, уруғлик участкаси, парҳеш бўлими
- в)купайтириш участкаси, шакл бериш участкаси, парҳеш бўлими
- г)купайтириш участкаси, шакл бериш участкаси, уруғлик участкаси

15. Меваларни, ўзумларни қандай шароитда сақлаш керак?

- а)ҳарорат-10°C, ҳавонинг нисбий намлиги 35-40%
- б)ҳарорат-5°C, ҳавонинг нисбий намлиги 60-70%
- в)ҳарорат-4°C, ҳавонинг нисбий намлиги 95-98%
- г)ҳарорат-1°C, ҳавонинг нисбий намлиги 85-90%

16. Ўзумчиликда кўчатлар ўтказилгандан кейин қайси вақтда суғоришлар ўтказилиши керак?

- а)ўтказилгандан кейин биринчи суғориш, кейингилари апрел, май, июн ва августда бир мартадан ўтказилади, ноябрдан мартгача бир - икки мартаба кўшимча сув берилади.
- б)ўтказилгандан кейин биринчи суғориш, кейингилари апрел, май, июн ва августда бир мартадан ўтказилади
- в)ўтказилгандан кейин биринчи суғориш, кейингилари йилига икки мартаба кўшимча сув берилади.
- г)ўтказилгандан кейин биринчи суғориш, кейинчалик ҳар куни кўшимча сув берилади.

13. Мавзу: Чорвачилик учун озука ишлаб чиқаришни ташкил этиш.

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар:

1. Ем хашак ва озуқаларни келиб чиқиш хусусияти бўйича гуруҳланиши.

2. Усимликлардан тайёрланадиган озуқа гуруҳлари:
3. Ем-хашак етиштиришга қўйилган асосий талаблар.
4. Ем-хашак базасининг интенсив ва самарадорлик даражасини иқтисодий баҳолашда қўлланиладиган асосий комплекс кўрсаткичлар:
5. Хўжаликнинг бизнес режасида ем-хашакка бўлган талаби қайси муддатлар бўйича аникланади.
6. Дағал ва ширали ем-хашаклардан йиллик талабга нисбатан қанча суғурта фонди режалаштирилади.
7. Концентрат озукалардан қанча суғурта фонди режалаштирилади.
8. Ем-хашакка бўлган талаб қанча усулларда аникланади.

Жавоблар:

- а) ўсимликлар; ҳайвонлар маҳсулотлари; минерал озукалар.
- б) концентрацияланган дон ва дон маҳсулотлари, аралаш ем, шрот ва бошқалар
- в) ем-хашак тайёрлаш учун ҳар бир гектар ер майдонидан самарали фойдаланиш; озуқа таркиби ва рационада тўйимли моддаларнинг бўлиши; табиий ерлардан олинадиган ем-хашак, қайта ишлаш чиқиндисини ва икки ламчи маҳсулотлардан тўларок фойдаланиш.
- г) ишлаб чиқариш харажатларни умумий суммаси; қишлоқ хўжалик ерлари тўзимасидаги барча озуқабоб экин майдонининг салмоғи; озуқабоб экин майдонларининг тузилмаси ва етиштирилган ем-хашакнинг ялпи миқдори; ҳар бир гектар озуқабоб экин майдонининг ўртача ҳосилдорлиги; озуқа (ем-хашак) майдони бирлигига чорва молларининг жойлаштирилиши ва аксинча шартли қорамоллар сонига нисбатан ем-хашак майдонининг миқдори; ҳар бир гектар озуқабоб майдон ҳисобига етиштирилган чорвачилик маҳсулотлари; бир центнер ем-хашакнинг таннари.
- д) 1 январдан 31 декабргача ҳамда ҳосилдан-ҳосилгача бўлган даврга .
- е) 15-20% суғурта фондлари ташкил этиш,
- ё) бир ойлик эҳтиёт фондлари ташкил этилади.
- ж) чорва молларини бош сонига ёки чорвачиликда ишлаб чиқариладиган маҳсулот ҳажмига.

Юқоридаги саволларга мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Жавоблар									

Мавзу юзасидан мисол ечим.

Озуқа талабини аниқлаш. Асос учун берилган маълумотлар.

1. Аралаш усулида фаолият кўрсатиб келувчи фермер хўжаликларда мавжуд қорамоллар бош сони.

Сигирлар – 4 бош, Гуножинлар – 2 бош, 1 ёшдан 2 ёшгача ёш моллар – 8 бош

Боқувдаги катта моллар – 4 бош.

2. Бир бош қорамол учун белгиланган йиллик озиқа (озиқа бирлиги, кг)

- Сигирларга – 3000 оз. бр,- Гуножинларга – 2400 оз. бр,- 1 ёшдан 2 ёшгача ёш молларга – 2000 оз. бр,- Боқувдаги катта молларга – 2900 оз. бр

3. Бир бош қорамол учун белгиланган йиллик озиқа бирлигини, озуқа турлари бўйича тақсимот салмоғи

Т/р	Қорамоллар гуруҳи	1 бош учун йиллик озуқа бирлиги	Салмоғи %	Шундан:						
				Омухта ем	Пичан	Самон	Силос	Қўқ ўт	Сут	З.Ц.М
1	Сигирлар	3000	100	25	15	17	12	31	-	-
2	Гуножинлар	2400	100	25	12	13	19	31	-	-
3	1 ёшдан-2 ёшгача ёш моллар	2000	100	18	14	14	20	34	-	-
4	Боқувдаги катта моллар	2900	100	36	19	16	29	-	-	-

4. Чорва молларини озиклантириш учун белгиланган озикаларни озика бирликдаги тўйимчанлик коэффициентлари.

Омухта ем - 0,71 оз.бр; Кўк ўт 0,19 оз.бр, ЗЦМ -0,70 оз.бр.

Пичан- 0,40 оз.бр; Сенаж 0,19 оз.бр,

Сомон-0,22 оз.бр; Илдизли мева – 0,09 оз.бр,

Силос-0,21 оз.бр Сут -1,00 оз.бр, .

Топшириқ

1. Бир бош қорамол учун белгиланган йиллик озика бирлигини, озика турлари бўйича тахсимотини аниқланг. Бунинг учун қуйидаги формуладан фойдаланилади:

$$ОТБ_{оз.м}^6 = \frac{И_{озбр} \cdot К}{100}$$

Бунда $ОТБ_{озм}^6$ - озика турлари бўйича озика бирлиги . (оз. бр. кг)

Иоз.бр - 1 бош қорамол учун белгиланган йиллик озуқа бирлиги

К - 1 бош учун белгиланган жами озика бирлиги ичида, бирор бир озикани солмоғи % .

2. Мавжуд қорамол учун талаб этиладиган йиллик озика бирлиги ва уни озикалар бўйича тахсимооти аниқлансин.

Буни қуйидаги формула ёрдамида аниқлаймиз.

Чгр оз.бр. = Иоз.бр. х Бс

Бунда Ч г роз.бр- чорва гуруҳи бўйича озика бирлигини талаби.

Бс- чорва бош сони.

3. Мавжуд қорамолар учун талаб этиладиган озикаларни физик миқдори аниқлансин.

Буни қуйидаги формула ёрдамида аниқлаймиз.

Ч г роз.бр.=ОТБ оз.бр. : К оз.бр.

Бунда Ч гр.оз.бр- чорва гуруҳи бўйича у ёки бу озикага бўлган талаб (кг)

ОТБ оз.бр.- озика турлари бўйича,озика бирлигидаги талаб.

К- хар бир озикани бирлигидаги тўйимчанлик коэффициенти.

Хисоб китоб жадвали.

Бир бош чорва учун белгиланган йиллик озика бирлигини озикалар бўйича тахсимооти.

Т.р	Қорамоллар гуруҳи.	Йиллик оз.бр. талаб. (кг).	шундан						
			Омухта ем	Пичан	Сомон	Силос	Кўк ўт	Сут	ЗЦМ
1.	Сигирларга	3000							
2.	Гуножинлар	2400							
3.	1 ёшдан-2 ёшгача бузоқларга.	2000							
6.	Боқувдаги катта моллар	2900							

Мавжуд чорва бош сонига талаб этиладиган озика бирлиги ва уларни озика турлари бўйича тахсимооти.

тр	Қорамоллар Гуруҳи	Жами оз.бр талаб	Шундан						
			Омухта ем	Пичан	Сомон	Силос	Кўк ўт	Сут	ЗЦМ
1.	Сигирлар								
2.	Гуножинлар								
3.	1 ёшдан-2 ёшгача бузоқларга								
4.	Боқувдаги катта молларга								

Мавжуд корамоллар учун талаб этиладиган озикалар.(физик микдорида)

тр	Корамоллар гурухи.	Омухта ем 0,71	Пичан 0,40	Сомон 0,22	Силос 0,21	Кўк ўт 0,19	Сут 1,0	ЗЦМ 0,70
1.	Сигирлар							
2.	Гуножинлар							
3.	1ёшдан-2ёшгача бузокларга							
4.	Бокувдаги ката молларга							

14. Мавзу: Чорвачиликни ташкил этиш.

Саволга қайси тарифда тўғри жавоб берилган:

Саволлар.

- 1.Чорвачилик тизими ҳақида тушунча.
2. Ҳайвонларнинг ўсиши ва ривожланишига таъсир этувчи омиллар.
- 3.Чорва молларини банитировкадан ўтказишда фойдалинадиган йўналишлари.
4. Қишлоқ хўжалигининг энг долзарб вазифаси.
5. Пода тўзилмаси нимага боғлиқ:
6. Пода ҳаракатини режалаштириш учун қайси дастлабки маълумотлар бўлиши зарур.
- 7.Подани табиий шарт-шароити деганда нима тушунилади.
- 8.Подани айланишига таъсир киладиган ташкилий-иқтисодий омиллар.

Жавоблар:

- А. экстерьерига кўра; вазнига кўра;
- Б)) ғўшт, сут маҳсулотларига бўлган эҳтиёжини қондиришни таъминловчи моддий-техник, технологик ва ташкилий-иқтисодий усуллар мажмуи
- В) ирсий хусусияти, жинси, молхоналарнинг ҳарорати, намлиги, ёруғлик, асраш усули, парваришlash, озиклантириш, рационларни белгилаш,
- Г) ёши ва жинси бўйича моллар сони, ҳар йилги бракка чиқариладиган моллар сони, қочириладиган ва туғиладиган моллар сони; олинадиган ёш моллар, молларнинг айрим гуруҳларини ғўштга топшириш ва наслга қолдириш, подани тўлдириш учун зарур бўлган ёш моллар сони ва уларни асосий подага ўтказиш муддатлари, лактация даврлари бўйича сигирлар сони,
- Д) қишлоқ хўжалик маҳсулотлар ишлаб чиқаришни кўпайтириш ва шу асосда аҳолининг ўсиб бораётган талабини мумкин қадар кўпроқ қондириш
- Е) тармоқнинг ривожланиш даражаси, маҳсулот ишлаб чиқариш ва сотиш муддатлари, молларни бош сони, хўжаликда моллардан фойдаланиш муддатлари ва бракка чиқариш фоизи, урғочи молларнинг зичлиги,
- Ё) режа вазифаларига мувофиқ равишда реализация қилиш муддатлари; урғочи моллар ва букалардан фойдаланишнинг, шунингдек ўстириладиган ёш молларни парвариш қилишнинг иқтисодий жиҳатдан қулай муддатлари, урғочи молларни уруғлантиришда хўжалик манфаатлари нуқтаи-назаридан мақсадга мувофиқ бўлган ёш молларнинг айрим гуруҳларни семиртириш ва ўтлатиб боқишни давом этиши, тури ва ҳоказолар.
- Ж) молларнинг муайян календар муддат ичида бир ёш гуруҳдан бошқа ёш гуруҳга ўтиши, буғозлик даврини давом этиши, урғочи молларнинг куйикишидаги табиий циклилик ва бола туғишдан кейин куйикиш муддатлари, жинсий ва тўлик жинсий етилиш муддатлари, ўртача бола туғиш микдори,

Саволга қайси тарифда тўғри жавоб берилган:

Саволлар	1	2	3	4	5	6	7	8
Жавоблар								

Мавзуга ойд бўлган тест саволларга тўғри жавобини белгиланг:

1.Чорвачилик тизими ҳақида тушунча.

- а) ғўшт, сут маҳсулотларига бўлган эҳиёжини қондиришни таъминловчи моддий-техник, технологик ва ташкилий-иқтисодий усуллар мажмуи.
- б) ғўшт, сут маҳсулотларига бўлган эҳиёжини қондиришни таъминловчи моддий-техника, усуллар мажмуи.
- в) ғўшт, сут маҳсулотларига бўлган эҳиёжини қондиришни таъминловчи технологик усуллар мажмуи.
- г) ғўшт, сут маҳсулотларига бўлган эҳиёжини қондиришни таъминловчи ташкилий-иқтисодий усуллар мажмуи.

2. Чорва хайвонларини лакаблаш, сиргалаш, кертиш ишларини мақсади.

- а) улардан наслчилик ишларида фойдаланишда хатоликларга йўл қўймаслик,
- б) ҳар бирининг индивидуал ҳисобини олиб боришдан иборатдир.
- в) улардан наслчилик ишларида фойдаланишда хатоликларга йўл қўймаслик, ҳар бирининг индивидуал ҳисобини олиб боришдан иборатдир.
- г) улардан наслчилик ишларида фойдаланишда хатоликларга йўл қўймаслик, ҳар бирининг индивидуал ҳисобини олиб бориш, рацион тузишга имкон беради.

3. Хайвонлари бонитировка қилиш.

- а) хайвонларни мажмуавий белгилари асосида маълум мақсада баҳолаш,
- б) ҳар бир хайвоннинг ирсий белгиларини, экстерьерини, конституциясини, вазнини этиборга олиш,
- в) ҳар бир хайвоннинг ирсий белгиларини, экстерьерини, конституциясини, вазнини этиборга олиш,
- г) ҳар бир хайвоннинг ирсий белгиларини, экстерьерини, конституциясини, вазнини этиборга олиш,

4. Пода ҳаракати ҳақида тушунча.

- а) поданинг ой, квартал ва йиллар бўйича бош сони ва жинсий жиҳатдан ўзгариши тушунилади.
- б) поданинг гуруҳларга бўлиниши тушунилади,
- в) падани жинси бўйича гуруҳларга ажратиш тушунилади.
- г) подани ёши бўйича гуруҳларга бўлиниши тушунилади.

5. Пода ҳаракатини тузишда нимага эътибор қилинади.

- а) чорвачилик бўйича тузилган шартномаларга,
- б) чорвачилик маҳсулот ишлаб чиқариш режасига,
- в) карорга,
- г) фармонга,

6. Пода ҳаркатида қайси маълумотларни аниқлашда фойдалилади.

- а)ем-хашак режасини тўзиш,
- б) ем-хашак режасини тўзиш, ходимлар сони аниқлаш,
- в) ем-хашак режасини тўзиш, ходимлар сони аниқлаш, меҳнатига ҳақ тўлаш фондини белгилаш, маҳсулот етиштириш ва сотиш ҳажмини ҳамда муддатларини аниқлаш,
- г) ем-хашак режасини тўзиш, ходимлар сони аниқлаш, меҳнатига ҳақ тўлаш фондини белгилаш, маҳсулот етиштириш ва сотиш ҳажмини ҳамда муддатларини аниқлаш, чорвачилик учун бинолар қўриш,

7.Корамолларни боқиш усули.

- а) боғлаб,
- б) боғламай,
- в) боғлаб ва боғламай,
- г) боғлаб, боғламай ва пода қўринишида.

8. Молларни боғлаб боқиш авзалликлари.

- а) чорва моллари соғлигини яхшилаш,
- б) чорва молларидан сут соғиб олиш ва бола туғиш қобилятини ошириш,
- в) чорва моллари соғлигини яхшилаш, сут соғиб олиш ва бола туғиш қобилятини ошириш, дағал хашакларнинг исроф бўлишини камайтириш.

г) чорва молларини тамонидан дағал хашакларнинг исроф бўлишини камайтириш.

9. Соғучилар нимани билиш ва ўзлаштириб олишлари керак.

а) сигирларнинг хулқ атвори, соғлиги, елинининг ҳолати, соғиш машина аппаратларни ёйиш, йиғиш, тузатиш, тозалаш ва сақлаш, уларнинг тўғри ишлашини назорат қилиш кабиларни,

б) сигирларнинг хулқ атворини,

в) сигирларнинг хулқ атвори, соғлиги, елинининг ҳолати,

г) сигирларнинг хулқ атвори, соғлиги, елинининг ҳолати, соғиш машина ва аппаратларни ёйиш, йиғиш, тузатиш, кабиларни.

10. Соғин сигирлар хар куни неча маротаба соғилади.

а) 1 маротаба,

б) 2 маротаба,

в) 3 маротаба,

г) 4 маротаба,

11. Молларнинг семизлигига нисбатан сўйим гўшт ва ёғи трик вазинда неча фоизни ташкил этади.

а) 51-60%, 2-14%ни

б) 10-15%, 15.16%ни,

в) 20-25%, 17-20%ни,

г) 30-35%, 21.25%ни.

12. Сўйим вазини аниқлашда қайси кўрсаткичлар инобатга олинмайди.

а) сўйилган молнинг боши, териси, ичак-чавоқлари ва бақайларидан (олдинги оёқлари кафт усти бўғимидан, кейинги оёқлари эса сакраш бўғимидан олиб ташланганидан сўнг) ташқари қолган нимтасининг вазнидир.

б) сўйилган молнинг боши, терисидан ташқари қолган вазнидир,

в) сўйилган молнинг ичак-чавоқларида ташқари қолган вазнидир.

г) сўйилган молнинг бақайларидан (олдинги оёқлари кафт усти бўғимидан, кейинги оёқлари эса сакраш бўғимидан олиб ташланганидан сўнг) ташқари қолган вазнидир.

13. Сўйим гўштнинг салмоғи қандай аниқланади.

а) гўшт нимталарини молни сўйишдан олдинги тирик вазнига бўлган нисбатидир.

б) ёғ миқдорини молни сўйишдан олдинги тирик вазнига бўлган нисбатидир.

в) гўшт нимталари билан ички ёғ миқдори кўшилмасининг молни сўйишдан олдинги тирик вазнига бўлган нисбатидир.

г) гўшт нимталарини ёғ миқдорига нисбатидир.

14. Нимталанган гўштни гуруҳга бўлиниши.

а) суякли гўшт ёки гўшт нимталарига;

б) лаҳм гўшт ёки суякдан ажратиб олинган гўшт;

в) қора гўшт ёки ёғ, пай, тоғай ва лимфа томирларидан тозаланган гўшт,

г) суякли гўшт ёки гўшт нимталари; лаҳм гўшт ёки суякдан ажратиб олинган гўшт; қора гўшт ёки ёғ, пай, тоғай ва лимфа томирларидан тозаланган гўшт,

15. Кўйчилик хўжаликларида қўйларнинг ёши ва жинсига қараб қайси отарлар гуруҳи ташкил қилинади:

а) совлиқлар, урғочи қўзилар гуруҳига,

б) совлиқлар, урғочи қўзилар, вояга етган қўйлар гуруҳи,

в) совлиқлар, урғочи қўзилар, вояга етган ва ёш ахта қўйлар гуруҳи,

г) совлиқлар, урғочи қўзилар, вояга етган ва ёш ахта қўйлар, синаб кўриш учун асралаётган қучқорлар.

16. Кўй жунининг туркумланиши.

а) майин ва ярим майин,

б) дағал, ярим дағал жунлар,

в) майин ва дағал жунлар,

г) майин ва ярим майин, дағал, ярим дағал жунлар,

17. Кўйларни бўғозлик даври неча ой давом этади.

а) 5 ой, б) 6 ой, в) 7 ой, г) 8 ой,

18. Кўй боқиш усули.

- а) яйловда боқиш ва бир жойдаги ўтлоқдарда боқиш,
- б) яйловда боқиш,
- в) бир жойдаги ўтлоқдарда боқиш,
- г) яйловда боқиш, бир жойдаги ўтлоқдарда боқиш, боглаб боқиш,

15. Мавзу: Қишлоқ хўжалик корхоналарнинг моддий-техника ва инновацион таъминоти

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар.

1. Асосий фондларни баҳолаш турлари.
2. Айланма ишлаб чиқариш фондларни таркибий қисми:
3. Муомала фондлари ҳақида тушунча.
4. Хўжаликларнинг тракторлар ва бошқа қишлоқ хўжалик машиналарига бўлган эҳтиёжларини аниқлашда нималарга эътибор қилинади.
5. Экинни парвариш қилиш технологиясида(агротехникасида) нималар акс эътирилади.
6. Юқ ташиш хажми қандай аниқланади.
7. Юқлар нимада ташилади.
8. Ҳар хил маркали машиналарнинг иш ҳажмини аниқлашда нималар эътиборга олинади:
9. Машиналарга техник хизмат кўрсатиш турлари нимага асосан белгиланади.
10. Қишлоқ хўжалиги корхоналарини моддий-техник ресурслар билан таъминлашни замонавий усуллари.

Жавоблар:

- А) бошлангич, қолдиқ ва қайта;
- Б) ёш ва бурдоқига боқиладиган моллар, паррандалар, ёввойи ҳайвонлар ва асалари уялари; ишлаб чиқариш захиралари, озуқа, уруғликлар, қўчатлар, эҳтиёт қисмлар, нефт маҳсулотлари, ёқилги, минерал ўғитлар, химикатлар, ёрдамчи корхоналар қайта ишлаш учун хомашё, тара (идиш), қўшимча материаллар, арзон баҳо ва тез ишдан чиқадиган буюмлар.
- чорвачиликдаги, саноат корхоналари ва устахоналардаги тугалланмаган ишлаб чиқариш, келгуси йиллар ҳосили учун қилинган харажатлар.
- В) омбордаги тайёр маҳсулот, дўконлардаги моллар, пул маблағлари ва ҳисобдаги маблағлардир.
- Г) тупроқ-иқлим шароитига, хўжаликнинг йўналишига, деҳқончилик ва чорвачиликдаги ишлаб чиқариш технологиясига,
- Д) барча ишларининг хажми ва бажариш муддати, бажариш учун ажратилган иш кунлари, зарурий агрегатлар таркибини, кунлик иш меъёри, тариф ставкаси ва қиймати, шартли гектар ва ёнилги сарфи,
- Е) қишлоқ хўжалик экинларининг ялпи ҳосили, чорвачилик маҳсулотлари етиштириш, минерал ва табиий ўғитларни, қурилиш материалларини, ем-хашак, уруғлик, нефт маҳсулотлари ва хоказолар йиғиндиси ҳамда юқ ташиш ишларини такрорланиши ҳисобга олинади..
- Ё) юқ автомашиналарида, транспорт тракторларда ва от-уловда,
- Ж) автомобилларнинг йиллик ўртача сони; автомобилларнинг бир йилдаги иш кунлари сони; автомобилнинг кунлик йўл босиши (км); автомобилнинг юқ қўтариш қобилияти (тонна); автомобил паркидан фойдаланиш коэффициенти; юқларнинг ҳолати ва бошқалар ҳисобга олинади.
- З) ишлаган мото-моатга, бажарилган ишлар хажмига ёки ёнилги сарфига,
- Л) давлат томонидан молиявий қўллаб-қувватлашни амалга ошириш, лизингдан фойдаланиш, диллерлик фирмалари хизмати, бартерлар, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг келгуси ҳосили ҳисобидан истеъмолчиларга ишлаб чиқариш воситаларини авансга бериш, улгуржи бозор тизимини ривожлантириш, машина-техника станциялари, техникани ижарага бериш пунктларини ташкил қилиш.

Саволга қайси тарифда тўғри жавоб берилган:

Саволлар	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Жавоблар										

Мавзуга ойд бўлган тест саволларга тўғри жавобини белгиланг:

1. Асосий фондларнинг ўсиши ва тақомиллашуви нимани ҳал қилувчи шартидир.

- а) қишлоқ хўжалигининг моддий-техника базасини янада мустаҳкамлашнинг,
- б) қишлоқ меҳнаткашлари моддий турмуш даражасини оширишнинг ҳал қилувчи шартидир.
- в) қишлоқ хўжалигининг моддий-техника базасини янада мустаҳкамлашнинг, қишлоқ меҳнаткашларини маданий турмуш даражасини оширишнинг ҳал қилувчи шартидир.
- г) қишлоқ хўжалигининг моддий-техника базасини янада мустаҳкамлашнинг, қишлоқ меҳнаткашлари моддий ва маданий турмуш даражасини оширишнинг ҳал қилувчи шартидир.

2. Ишлаб чиқариш фондларнинг ҳажми ва таркиби нимага боғлиқ.

- а) деҳқончилик ва чорвачилик тармоқларини ривожлантириш даражаси, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ихтисослаштиришнинг янада тақомиллашуви.
- б) деҳқончилик тармоғини ривожлантириш даражаси ва ишлаб чиқаришини ихтисослаштиришнинг янада тақомиллашуви.
- в) чорвачилик тармоғини ривожлантириш даражаси ва ихтисослаштиришнинг янада тақомиллашуви.
- г) деҳқончилик ва чорвачилик тармоқларини ҳолати.

3. Асосий воситаларни ҳисобга олиш усуллари.

- а) миқдор ва қиймат кўринишида
- б) миқдор кўринишида,
- в) қиймат кўринишида,
- г) миқдор, қиймат ва салмоқ кўринишида.

4. Амортизация ҳақида тушунча.

- а) асосий воситалар эскиришини қийматдаги кўриниши.
- б) асосий воситалар эскиришини миқдордаги кўриниши,
- в) асосий воситалар эскиришини фоиздаги кўриниши.
- г) иш хақи тўлашни кўриниши.

5. Автомобил ҳаракат воситаларидан фойдаланиш коэффиценти қандай аниқланади.

- а) автомобилларнинг иш кунлари календар кунларга бўлинади:
- б) календар кунларини автомобилларнинг иш кунларига бўлинади:
- в) автомобилларнинг иш кунларини автомобилдан фойдаланиш коэффиценти бўлиш орқали аниқланади.
- г) автомобилдан фойдаланиш коэффицентини автомобилларнинг иш кунларига бўлиш орқали аниқланади.

6. Трактор, транспорт воситалари ва қишлоқ хўжалик машиналарини доим ишга яроқли ҳолатда сақлаб туриш учун нималар қилиш керак.

- а) улар ўз муддатида техник қаровдан ўтказилади,
- б) улар ўз муддатида жорий таъмирланади,
- в) улар ўз муддатида капитал таъмирланади,
- г) улар ўз муддатида техник қаровдан ўтказилади, жорий ва капитал таъмирланади,

7. Машиналарга техник хизмат кўрсатиш ҳақида тушунча.

- а) бу машиналарни ишга лаёқатлили ҳолда сақлаб туришга қаратилган ишлар мажмуидир.
- б) бу машиналарни ишлатишда, ҳамда уни сақлаш ишга лаёқатлилигини сақлаб туришга қаратилган ишлар мажмуидир.
- в) бу машинани ишлатишда, ҳамда уни сақлаш ва ташишда, унинг ишга лаёқатлилигини сақлаб туришга қаратилган ишлар мажмуидир.
- г) бу машинани ишлатишда сақлаш ва ташишда, унинг ишга лаёқатлилигини сақлаб туришга қаратилган ишлар мажмуидир.

8. Техник хизмат кўрсатиш ҳақида тушунча:

- а) техникани йиғиш; ювиш, ёқилғи қуйиш, диагностикадан ўтказиш, мойлаш, тартибга солиш ва одатда машинанинг асосий қисмларини ечмасдан қилинадиган бошқа ишларни ўз ичига олади.
- б) техникага ёқилғи қуйиш, диагностикадан ўтказиш,

в) техникани мойлаш, тартибга солиш ва одатда машинанинг асосий қисмларини ечмасдан қилинадиган бошқа ишларни ўз ичига олади.

г) техникани йиғиш; ювиш ишларини ўз ичига олади.

9. Техник хизмат кўрсатиш жараёнларида қайси ишлар амалга оширилади.

а) тракторларни чанг ва лойдан тозалаш,

б) тракторларни чанг ва лойдан тозалаш, алоҳида механизмларнинг ишлаш ҳолатини текшириш,

в) техник қаровлар ўз ичига бир неча иш мажмуаларини олади; булар жумласига тракторларни чанг ва лойдан тозалаш, алоҳида механизмларнинг ишлаш ҳолатини текшириш, ўзелларини мойлаш, ёнилғи сарфлашни текшириш, мой, сув ҳолатларини текшириш ва ҳоказолар қиради.

г) ўзелларини мойлаш, ёнилғи сарфлашни текшириш, мой, сув ҳолатларини текшириш.

10. Жорий таъмирлаш ҳақида тушунча.

а) трактор ва бошқа қишлоқ хўжалик машиналарга жорий таъмирлашлар ўтказилади.

б) бу трактор ва бошқа қишлоқ хўжалик машиналарни ишга лаёқатлилигини ушлаб туриш ва тиклаш бўйича ишлар мажмуидир.

в) бу машиналарни ишга лаёқатлилигини кафолатли таъмирлаш учун, эксплуатация жараёнида қилинадиган таъмир туридир.

г) бу машина, ресурсини тўлиқ тиклаш ва созлигини таъминлаш мақсадида амалга ошириладиган таъмир тури.

11. Капитал таъмирлаш ҳақида тушунча.

а) трактор ва бошқа қишлоқ хўжалик машиналарга жорий таъмирлашлар ўтказилади.

б) бу трактор ва бошқа қишлоқ хўжалик машиналарни ишга лаёқатлилигини ушлаб туриш ва тиклаш бўйича ишлар мажмуидир.

в) бу машиналарни ишга лаёқатлилигини кафолатли таъмирлаш учун, эксплуатация жараёнида қилинадиган таъмир туридир.

г) бу машина, ресурсини тўлиқ тиклаш ва созлигини таъминлаш мақсадида амалга ошириладиган таъмир тури.

12. Таъмирлашни ўтказишда асос учун қабул қилинган курсаткичлар.

а) тракторларнинг бажарган иш ҳажми олинади,

б) тракторларнинг сарфланган ёнилғи миқдори олинади,

в) тракторларнинг бажарган иш ҳажми, сарфланган ёнилғи миқдори ва мото-соат олинади.

г) тракторларнинг бажарган иш ҳажми, сарфланган ёнилғи миқдори олинади.

13. Жорий таъмирлаш неча мотто-соатдан кегин ўтказилади.

а) 800 мото-соатдан сўнг,

б) 1200 мото-соатдан сўнг,

в) 1920 мото-соатдан сўнг,

г) 5780 мото-соатдан сўнг,

14. Капитал таъмирлаш неча мотто-соатдан кегин ўтказилади.

а) 5800 мото-соатдан сўнг,

б) 6200 мото-соатдан сўнг,

в) 1920 мото-соатдан сўнг,

г) 5780 мото-соатдан сўнг,

15. Жорий таъмирлаш капитал таъмирлашгача неча маротаба ўтказилади.

а) 2 маротаба, б) 1 маротаба, в) 3 маротаба, г) 4 маротаба,

16. Лизинг ҳақида тушунча.

а) мол мулкни ўзок муддатли ижарага олиш усулида фойдаланиш.

б) мол мулкни қисқа муддатли ижарага олиш усулида фойдаланиш.

в) мол мулкни сотиб олиш асосида фойдаланиш.

г) мол мулкни ўзок муддатли ижарага олиш ва сотиб олиш асосида вақтинчалик фойдаланишга бериш бўйича ишларнинг мулкрий муносабатлар мажмуасидир.

16. Мавзу: Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш, сақлаш ва реализация қилишни иновацион технологиялар асосида ташкил этиш

Агрофирмаларнинг фаолиятида, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқариш билан биргаликда, маҳсулотларни сақлаш, қайта ишлаш ва сотиш билан боғлиқ бўлган инфратузилма бўғини жуда муҳим аҳамиятга эга. Айнан етиштирилган қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш соҳаларини ривожлантириш давир талаби. Қишлоқ хўжалик маҳсулот етиштирувчиларни бош вазифаси - тузилган шартномаларга мувофиқ маҳсулот ишлаб чиқаришни нақадар миқдор кўринишида етказиб бери, балки маҳсулотни истемолчига қулай ва сифатли ҳамда арзон баҳоларда етказиб беришига эътибор қаратилиш лозим.

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар:

1. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш корхоналари олдида турган долзарб масалалар:
2. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини набудгарчилиги ва сифат бузилиш ҳолатлари содир бўлиши мумкин фаолият жараёнлари.
3. Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш Мини цехларни асосий кўрсаткичлари нимадан иборат бўлиши керак.
4. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларни ишлаб чиқарувчиларга яқин қуришни авзаллик тамонлари.
5. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш йўналишлари.
6. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сотиш йўналишлари.
7. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сотиш усуллари.

Жавоблар:

- а) замонавий моддий техника базасини шакллантириш, етарлича миқдорда идиш ва ҳоказаларга эга бўлиш.
- б) ишлаб чиқариш, сақлаш, элтиб бериш, қайта ишлаш.
- в) ускуна етказиб берувчи давлат ёки фирма; кредит ва фоизларни қайтариш усуллари талаб этиладиган майдон, зарурий манба ва иншоотлар билан таъминланиш, куввати, ишлаб чиқариш жараёнидаги бажариладиган операциялар; мини заводларни нархи, эҳтиёт қисмлар билан таъминланиш; ускуналарни етказиб бериш усули; ўрнатиш; ишчиларни ўқитиш; хизмат килувчи иш ўринлар.
- г) маҳсулотларни яхши сақлаш, набудгарчилигини камайтириш; сифатини сақлаб қолиш, ностандарт ва сифати бузилган маҳсулотларни қайта ишлаш ёки чорва молларга бериш; транспорт харажати камайтириш, ишчи ўринларни яратиш, даромадларни кўпайтириш.
- д) юридик субъектлар ва аҳоли тамонидан.
- е) давлатга, турли ташкилотларга, деҳқон бозорида аҳолига,
- ё) чакана, улғужа, бартер, шартнома.

Саволга қайси тарифда тўғри жавоб берилган:

Саволлар	1	2	3	4	5	6	7
Жавоблар							

Мавзуга оид бўлган тест саволларга тўғри жавобини белгиланг:

1. Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг тайёрлов ва сотув йўналишлари.

- а) давлатга сотиш, деҳқон бозорида сотиш, тадбиркорларга сотиш, тайёрловчиларга сотиш, воситачиларга сотиш, қайта ишлаш корхоналарга сотиш,
- б) давлатга сотиш, деҳқон бозорида сотиш, тадбиркорларга сотиш,
- в) давлатга сотиш, деҳқон бозорида сотиш, тадбиркорларга сотиш, тайёрловчиларга сотиш, воситачиларга сотиш,
- г) Фермерлар – Воситачилар – Товар хом ашё биржалари – Улғуржи (хусусий) тайёрлов ташкилотлари – Чакана савдо – Истеъмолчилар;

2.Қишлоқ хўжалик маҳсулотларни сотиш шакли.

- а) улгуржа, чакана,
- б) улгуржа,
- в) чакана,
- г) килолаб.

3.Дехқон бозорида ташкил этилган махсус гуруҳлар нимага эга бўлишлари керак.

- а) транспорт воситасига,
- б) сақлаш омборхоналарига,
- в) музлаткичларига, ёпик ветриналарга.
- г) транспорт воситасига, сақлаш омборхоналарига, музлаткичларига, ёпик ветриналарга.

4.Йирик шаҳарлар дехқон бозорида ташкил этилган угуржи савдо гуруҳларни авзалликлари.

- а) маҳсулотларини қадоқлаш, навларга ажратиш ва ностандарт товарларни қайта ишлашини йўлга қўйиш мумкин, чоарвачиликни ташкил этиш.
- б) маҳсулотларини қадоқлаш;
- в) навларга ажратиш; чорвачиликни ташқил этиш.
- г) ностандарт товарларни қайта ишлашини йўлга қўйиш мумкин;

5.Давлат буюртмаси сакланиб қолган маҳсулотлар.

- а) пахта, буғдой,
- б) пахта, сабзавот.
- в) буғдой, мева.
- г) полиз.

6.Давлат буюртмалари ҳажми буғдой экинида қанча ўрнатилган:

- а) режага нисбатан 50 фоиз;
- б) ражага нисбатан 40 фоиз;
- в) режани 70 фоизи давлат харид нархларида ва 30 фоизи эркин шартнома нархларида;
- г) етиштирилган ҳосилни ҳаммаси давлат харид нархларида.

7.Давлат буюртмалари нимага асосан расмийлаштирилади.

- а) низомга,
- б) шартномага,
- в) устав фондида,
- г) пул маблағига.

8.Давлат буюртмаси бўйича сотилган маҳсулотлар қайси жамгарма оркали ҳисоб- китоб қилинади.

- а) Давлат эҳтиёжлари учун харид этиладиган қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари билан ҳисоб- китоб қилиш жамғармаси”
- б) бюджет оркали,
- в) тинчлик фонди оркали,
- г) инвестиция оркали.

9.Давлат буюртмаларини расмийлаштирувчи агентликлар:

- а) ғалла бўйича “Ўздонмахсулот” пахта бўйича “Ўзпахтасаноатсотиш”
- б) ғалла бўйича “Ўздонмахсулот”
- в) пахта бўйича “Ўзпахтасаноатсотиш”
- г) “Агробанк”

10.Давлат буюртмаси учун маҳсулот сотиш тизимини такоминлаштириш йўллари.

- а) имтиёзли кредитларни ўз вақтида бериш; “фьючерс битимлари”ни қўллаш, ғаллага харид нархларини бозордаги нархларига яқинлаштириш; ҳосилдорликни режалаштиришда ернинг балл-бонитетига қатъий риоя этиш.
- б) имтиёзли кредитларни ўз вақтида бериш;
- в) ғаллага харид нархларини бозордаги нархларига яқинлаштириш;
- г) ҳосилдорликни режалаштиришда ернинг балл-бонитетига қатъий риоя этиш.

11. Давлат буюртмасидан ташкари бўлган маҳсулотларни фермерлар каерга сотиш мумкин.

- а) тайёрлов ташкилотлари ва қайта ишлаш корхоналоарига, бошқа муассасаларга, тадбиркорларга, хусусий корхоналарга ёки бозорда сотиши мумкин.
- б) тайёрлов ташкилотлари ва қайта ишлаш корхоналоарига,
- в) бошқа муассасаларга, тадбиркорларга, хусусий корхоналарга
- г) бозорда сотиши мумкин.

12. Ёрдамчи тармок ҳақида тушунча.

- а) асосий ва қўшимча тармокларга хизмат кўрсатадиган тармокдир
- б) қўшимча тармокларга хизмат кўрсатадиган тармокдир
- в) асосий тармокларга хизмат кўрсатадиган тармокдир
- г) маҳсулот етиштирувчи тармок.

17. Мавзу: Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш, сақлаш ва реализация қилишни ташкил этиш.

Агрофирмаларнинг фаолиятида, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқариш билан биргаликда, маҳсулотларни сақлаш, қайта ишлаш ва сотиш билан боғлиқ бўлган инфратузилма бўғини жуда муҳим аҳамиятга эга. Айнан етиштирилган қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш соҳаларини ривожлантириш давир талаби. Қишлоқ хўжалик маҳсулот етиштирувчиларни бош вазифаси - тузилган шартномаларга мувофиқ маҳсулот ишлаб чиқаришни нақадар миқдор кўринишида етказиб бери, балки маҳсулотни истемолчига қулай ва сифатли ҳамда арзон баҳоларда етказиб беришига эътибор қаратилиш лозим.

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар:

- 1. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш корхоналари олдида турган долзарб масалалар:
- 2. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини набудгарчилиги ва сифат бузилиш ҳолатлари содир бўлиши мумкин фаолият жараёнлари.
- 3. Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш Мини цехларни асосий кўрсаткичлари нимадан иборат бўлиши керак.
- 4. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларни ишлаб чиқарувчиларга яқин қуришни авзаллик тамонлари.
- 5. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш йўналишлари.
- 6. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сотиш йўналишлари.
- 7. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сотиш усуллари.

Жавоблар:

- а) замонавий моддий техника базасини шакллантириш, етарлича миқдорда идиш ва ҳоказаларга эга бўлиш.
- б) ишлаб чиқариш, сақлаш, элтиб бериш, қайта ишлаш.
- в) ускуна етказиб берувчи давлат ёки фирма; кредит ва фоизларни қайтариш усуллари талаб этиладиган майдон, зарурий манба ва иншоотлар билан таъминланиш, қуввати, ишлаб чиқариш жараёнидаги бажариладиган операциялар; мини заводларни нархи, эҳтиёт қисмлар билан таъминланиш; ускуналарни етказиб бериш усули; ўрнатиш; ишчиларни ўқитиш; хизмат килувчи иш ўринлар.
- г) маҳсулотларни яхши сақлаш, набудгарчилигини камайтириш; сифатини сақлаб қолиш, ностандарт ва сифати бузилган маҳсулотларни қайта ишлаш ёки чорва молларга бериш; транспорт харажатини камайтириш, ишчи ўринларни яратиш, даромадларни кўпайтириш.
- д) юридик субъектлар ва аҳоли тамонидан.
- е) давлатга, турли ташкилотларга, деҳқон бозорида аҳолига,
- ё) чакана, улғужа, бартер, шартнома.

Саволга қайси тарифда тўғри жавоб берилган:

Саволлар	1	2	3	4	5	6	7
Жавоблар							

Мавзуга оид бўлган тест саволларга тўғри жавобини белгиланг:

1.Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг тайёрлов ва сотув йўналишлари.

- а) давлатга сотиш, деҳқон бозорида сотиш, тадбиркорларга сотиш, тайёрловчиларга сотиш, воситачиларга сотиш, қайта ишлаш корхоналарга сотиш,
- б) давлатга сотиш, деҳқон бозорида сотиш, тадбиркорларга сотиш,
- в) давлатга сотиш, деҳқон бозорида сотиш, тадбиркорларга сотиш, тайёрловчиларга сотиш, воситачиларга сотиш,
- г) Фермерлар – Воситачилар – Товар хом ашё биржалари – Улгуржи (хусусий) тайёрлов ташкилотлари – Чакана савдо – Истеъмолчилар;

2.Қишлоқ хўжалик маҳсулотларни сотиш шакли.

- а) улгуржа, чакана,
- б) улгуржа,
- в) чакана,
- г) килолаб.

3.Деҳқон бозорида ташкил этилган махсус гуруҳлар нимага эга бўлишлари керак.

- а) транспорт воситасига,
- б) сақлаш омборхоналарига,
- в) музлаткичларига, ёпик ветриналарга.
- г) транспорт воситасига, сақлаш омборхоналарига, музлаткичларига, ёпик ветриналарга.

4.Йирик шаҳарлар деҳқон бозорида ташкил этилган улгуржи савдо гуруҳларни авзалликлари.

- а) маҳсулотларини қадоқлаш, навларга ажратиш ва ностандарт товарларни қайта ишлашини йўлга қўйиш мумкин, чоарвачиликни ташкил этиш.
- б) маҳсулотларини қадоқлаш;
- в) навларга ажратиш; чорвачиликни ташкил этиш.
- г) ностандарт товарларни қайта ишлашини йўлга қўйиш мумкин;

5.Давлат буюртмаси сакланиб қолган маҳсулотлар.

- а) пахта, буғдой,
- б) пахта, сабзавот.
- в) буғдой, мева.
- г) полиз.

6.Давлат буюртмалари ҳажми буғдой экинида қанча ўрнатилган:

- а) режага нисбатан 50 фоиз;
- б) режага нисбатан 40 фоиз;
- в) режани 70 фоизи давлат харид нархларида ва 30 фоизи эркин шартнома нархларида;
- г) етиштирилган ҳосилни ҳаммаси давлат харид нархларида.

7.Давлат буюртмалари нимага асосан расмийлаштирилади.

- а) низомга,
- б) шартномага,
- в) устав фондида,
- г) пул маблағига.

8.Давлат буюртмаси бўйича сотилган маҳсулотлар қайси жамгарма оркали ҳисоб- китоб қилинади.

- а) Давлат эҳтиёжлари учун харид этиладиган қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари билан ҳисоб- китоб қилиш жамғармаси”
- б) бюджет оркали,
- в) тинчлик фонди оркали,
- г) инвестиция оркали.

9. Давлат буюртмаларини расмийлаштирувчи агентликлар:

- а) ғалла бўйича “Ўздонмахсулот” пахта бўйича “Ўзпахтасаноатсотиш”
- б) ғалла бўйича “Ўздонмахсулот”
- в) пахта бўйича “Ўзпахтасаноатсотиш”
- г) “Агробанк”

10. Давлат буюртмаси учун махсулот сотиш тизимини такоминлаштириш йўллари.

- а) имтиёзли кредитларни ўз вақтида бериш; “фьючерс битимлари”ни қўллаш, ғаллага харид нархларини бозордаги нархларига яқинлаштириш; ҳосилдорликни режалаштиришда ернинг балл-бонитетига қатъий риоя этиш.
- б) имтиёзли кредитларни ўз вақтида бериш;
- в) ғаллага харид нархларини бозордаги нархларига яқинлаштириш;
- г) ҳосилдорликни режалаштиришда ернинг балл-бонитетига қатъий риоя этиш.

11. Давлат буюртмасидан ташқари бўлган махсулотларни фермерлар каерга сотиш мумкин.

- а) тайёрлов ташкилотлари ва қайта ишлаш корхоналоарига, бошқа муассасаларга, тадбиркорларга, хусусий корхоналарга ёки бозорда сотиши мумкин.
- б) тайёрлов ташкилотлари ва қайта ишлаш корхоналоарига,
- в) бошқа муассасаларга, тадбиркорларга, хусусий корхоналарга
- г) бозорда сотиши мумкин.

12. Ёрдамчи тармок ҳақида тушунча.

- а) асосий ва қўшимча тармоқларга хизмат кўрсатадиган тармоқдир
- б) қўшимча тармоқларга хизмат кўрсатадиган тармоқдир
- в) асосий тармоқларга хизмат кўрсатадиган тармоқдир
- г) махсулот етиштирувчи тармок.

18. Мавзу: Қишлоқ хўжалик махсулотларини махсулот турлари бўйича самарадорлик кўрсаткичларини аниқлаш

Дон махсулотларининг самарадорлик кўрсаткичларини аниқлаш

Ғалла асосий озуқа махсулоти бўлганлиги учун Ўзбекистонда дон етиштиришни кескин кўпайтиришга катта эътибор берилмоқда. Дончилик қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг энг муҳим соҳаларидан биридир. Дала экинлари балансида, дончиликнинг улуши жуда катта. Жаҳон мамлакатларида донли экинлардан кўп таркалгани буғдой, шоли, маккажўхори, арпа, жужори, тарик, сули, жавдардир.

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар:

- 1. Ғаллачиликдан юкори ҳосил олиш учун таъсир этувчи омиллар.
- 2. Ғалла ишлаб чиқариш технологияси қайси давирларга бўлинади.
- 3. Дуккакли экинлар.
- 4. Дон экин турлари.
- 5. Ғалла экин турлари.
- 6. Дон экинлардаги фойдали элиментлар.
- 7. Буғдой турлари.
- 8. Буғдойни экиш муддатлари.
- 9. Суғориладиган худудда кузги буғдойнинг эрта кузда ва кеч кузда экилган уруғларни униб чиқиш кунлари.

Жавоблар:

- А) уруғларни илмий асосда таллаб олиш; ўғитлашга, суғоришга, ўтоқ қилишга, касалликларга ва ҳашаротларга қарши ишлов бериш, экинларни пайхон қилишни олдини олиш, набудгарчиликни олдини олиш,
- б) ер майдонини экишга тайёрлаш ва экиш, ҳосилга ишлов бериш, ҳосилни йигиб олиш бўйича барча ишлар тадбири (бу ишлар меҳнат харажатларининг
- в) нўхат, ловия, соя, ясмик, чина, мош, нут, люпин, ерёнғок.

- г) буғдой, апра, маккажуҳори, шоли, дуккакли экинлар,
 д) буғдой, апра, маккажуҳори, шоли,
 е) 13,6 фоизини сув, 16,8 фоизини оксил моддаси, 63,8 фоизини углевод, 2 фоизини ёғ ва бошқалар,
 ё) каттиқ ва юмшоқ,
 ж) кузда ва баҳорда,
 з) эрта кузжа 7-10 кунда, кеч кузда 20-40 кунда,

Юқоридаги саволларга мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Жавоблар									

Мавзу юзасидан мисол ечими.

Дон маҳсулотларининг самарадорлик кўрсаткичларини аниқлаш

“Махамадали Маманазаров” фермер хўжалигида буғдой етиштириш иқтисодий кўрсаткичлари

т/р	Кўрсаткичлар	Ўлчов бирли ги	Белгилаш ва аниқлаш усули	2011 й.	2012 й.	2012-2011 й нисбатан	
						Фақи +,-	Фоиз %
1	Экин майдони	га	Эм	36.6	38.6		
2	Хосилдорлик	ц/га	Х	65.1	65.9		
3	Ялпи хосил	ц	Ях	2384	2544		
4	Жами и/ч харажатлари	м.сўм	$\sum X = Yx * 1 \text{ цт/н}$	60251	65752		
	Шундан – иш ҳақи	м.сўм	Их	7893	8745		
5	Ходимлар сони	нафар	Хс	7	8		
6	Ялпи маҳсулот	м.сўм	$YMc = Yx * 1 \text{ цсб}$	80193	88239		
7	Фойда	м.сўм	$\Phi = YMc - \sum X$	19942	22487		
8	1ц буғдой таннархи	м.сўм	$\sum X / Yx$				
9	1ц буғдой баҳоси	м.сўм	YMc / Yx				
10	Бир гектар хисобига:						
	-харажат	м.сўм	$\sum X / Эм$				
	-ялпи маҳсулот	м.сўм	$YMc / Эм$				
	-фойда	м.сўм	$YMc - \sum X$				
11	Бир ходим хисобига:						
	-экин майдони	га	$Эм / Xc$				
	-иш ҳақи	м.сўм	$Их / Xc$				
	-ялпи маҳсулот	м.сўм	YMc / Xc				
	-фойда	м.сўм	Φ / Xc				
12	Рентабеллик	%	$P = (\Phi / X) * 100$				

19.Мавзу: Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришда рентабеллик даражасини ошириш йўллари.

Саволга мос тўғри жавоб белгиланг:

Саволлар:

- 1.Маржинал фойда ҳақида тушунча.
- 2.Маҳсулот, товар, хизматлар сотилишидан олинadиган фойда
- 3.Солиққа тортилганга қадар умумий молиявий натижа.
- 4.Солиққа тортилувчи фойда.
5. Соф фойда.
6. Қапиталлаштирилган фойда
7. Истеъмолдаги фойда

8. Рентабеллик.
9. Рентабелликка таъсир этувчи асосий омиллар.
10. Рентабелликка таъсир этувчи билвосита омиллар.

Жавоблар:

- А) фойда ва харажатлар,
- Б) сотилган маҳсулот бўйича тушум ва ишлаб чиқариш харажатлари орасидаги фарқи.
- В) маржинал фойда ва ҳисобот йилидаги доимий харажатлар миқдорлари орасидаги фарқ;
- Г) маҳсулот, иш ва хизматларни сотишдан олинadиган молиявий натижалар, инвестициявий ва молиявий фаолиятдан олинadиган даромад ва харажатлар, сотишдан ташқари ва фавқулотдаги даромад ва харажатлар;;
- Д) брутто-фойда ва даромад соликка тортилувчи фойда миқдори орасидаги фарқ, фойда солиги бўйича имтиёзлар миқдори
- Е) бў ҳамма солиқлар, иқтисодий жарималар ва бошқа мажбурий тўловлардан сўнг корхона ихтиёрида қолувчи фойданинг бир қисми;
- Ё) бу активларни қўпайтириш учун йўналтирилган фойданинг бир қисми;
- Ж) дивидендларни тўлаш, корхона ходимлари ёки ижтимоий дастурлар учун сарфланувчи фойданинг бир қисми.
- З) асосий иқтисодий кўрсаткич бўлиб фойдани харажатга бўлиб 100га қўпайтирилган ҳолати тушунилади.
- Л) фойдага (даромад, харажат, сифат, харид баҳоси), харажатни камаишига (етиштирилган ҳосил, моддий, иш ҳақи ва бошқа харажатларни тежаш, маҳсулот ишлаб чиқаришда қўлланилаётган янги технология),

Юқоридаги саволларга мос келадиган тўғри жавобларни белгиланг.

Саволлар	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Жавоблар										

Мавзу юзасидан мисол ечими.

Давлатга пахта сотишнинг сифат кўрсаткичларини рентабелликка таъсири.

т/р	Саноат навининг синфи	1-нав миқд/сал-моғи	2-нав миқд/сал-моғи	3-нав миқд/сал-моғи	4-нав миқд/сал-моғи	5-нав миқд/сал-моғи
Камаиш ҳолати (давлатга 1253 ц пахта сотилди), шундан:						
1	1-синфга	1027/82.0	125/10.0	-	37/3,0	64/5,0
2	2-синфга	-	-	-	-	-
3	3-синфга	-	-	-	-	-
	Жами	1027/82.0	125/10.0	-	37/3,0	64/5,0
Ҳақиқатдаги ҳолат (давлатга 1253 ц пахта сотилди), шундан:						
1	1-синфга	1178/94	25 /2,0	50/4,0	-	-
2	2-синфга	-	-	-	-	-
3	3-синфга	-	-	-	-	-
	Жами	1178/94	25 /2,0	50/4,0	-	-
Қўпайиш ҳолати ҳолат (давлатга 1253 ц пахта сотилди), шундан:						
1	1-синфга	1190/95,0	63/5,0	-	-	-
2	2-синфга	-	-	-	-	-
3	3-синфга	-	-	-	-	-
	Жами	1190/95,0	63/5,0	-	-	-

Пахта етиштириш рентабелигига асосий омилларни таъсири.

т/р	Кўрсаткичлар	Ўлч бир	Хақиқатда	харажатни		Фойдани	
				камаиши	кўпаиши	камаиши	кўпаиши
1	Экин майдони	га	35.6	35.6	35.6	35.6	35.6
2	Хосилдорлик	ц/га	35.2	35.2	35.2	35.2	35.2
3	Ялпи хосил	ц					
	1ц таннарни	сўм	61918	60643	63118	61918	61918
4	Харажат	м.сўм					
	1ц сотиш баҳоси	сўм	75664	75664	75664	73802	78040
5	Даромад	м. сўм					
6	Фойда	м. сум					
7	Рентабеллик	%					

20. Мавзу: Қишлоқ хўжалигини ривожлантиришда иновацион технологияларни қўллаш

Саволлар:

1. Дехқончилик тармогида иновацион технологияларни киритиш мумкин бўлган йўналишлар. (янги навларни яратиш, суғориш, ўғитлаш, кассалликларга ва хашоратларга ишлов бериш, дефоляция),
2. Чорвачилик тармогида қўллакниши мумкун бўлган иновацион технолоиялар.(янги зотларни олиб келиш,озиклантириш, кайта ишлаш).
3. Махсулотни кайта ишлаш (сабзавотни, меваларни, гўшти, сутни кайта ишлаш, шарбат ва мусаллас тайёрлаш).
4. Етиштирилган махсулотларни сақлаш жараёнидаги янгиликлар (логистика хизмати).
5. Қишлоқ хўжалик махсулотларини кассалликлардан, зараркундалардан химоялашни биологик усуллар.
6. Қишлоқ хўжалик махсулотларини кассалликлардан, зараркундалардан химоялашни кимёвий усуллар.
- 7.Қишлоқ хўжалигида яратилган янги навлар. (Сифатли, серхосил, касалликларга чидамли),
8. Қишлоқ хўжалигида фойдаланиб келинаётган замонавий техникалар

Дарс гуруҳларга бўлинган ҳолда савол, жавоб кўринишида ўтказилади.

Тавсия этилган адабиётлар рўйхати
Асосий адабиётлар.

- 1.Саматов Г.А.,Ёдгоров Ж.Ё., Рустамова И.Б. Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этиш. Дарслик. «Ўзбекистон миллий энциклопедияси» ТошДАУ таҳририят- нашриёт бўлими. Тошкент. 2005 йил. 508 б.
- 2.Саматов Г.А.,Рустамова И.Б. Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этиш. Маруза матни. ТошДАУ таҳририят- нашриёт бўлими. Тошкент. 2008 йил. 120 б.
- 3.Саматов Г.А., Рустамова И.Б. Гайбуллаев О.Б. Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этиш фанидан амалиёт дарслари учун услубий қўлланма ТошДАУ таҳририят- нашриёт бўлими. Тошкент. 2008 йил. 120 б.
- 4.Жўраев Ф. Қишлоқ хўжалик корхоналарида ишлаб чиқаришни ташкил этиш. Дарслик. Самарқанд қишлоқ хўжалик институти. 2004 й.

Қўшимча адабиётлар.

- 1.Абдуғаниев А. Абдуғаниев А.А. «Қишлоқ хўжалиги иқтисодиёти», Т. «Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Адабиёт жамғармаси», 2004й-346 бет.
- 2.Саматов Г. А; Ёдгоров Ж.Ё, Рустамова И.Б. Қишлоқда замонавий бозор инфратузилмасини комплекс ривожлантириш ва сервис хизматини ташкил этишнинг асослари (фемерлар тайёрлаш ва кайта тайёрлаш бўйича бизнес мактаблар тингловчилари учун қўлланма).- Т. ТошДАУ таҳририяти 2004 й.